EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 31. jaan. 1973

Nr. 8 (3796) 15. aastakäik

Mäelo ja Kivikas Kultuurikoondise LAUREAADID

Eesti Kultuuri Koondise Kultuurifondi Toimkond jagas 1973. a. Fondi kasutada oleva summa kr. 3000 auhinnaks kirjanikele Helmi Mäelole ja Albert Kivikasele võrdses osades. Els Kaljot-Vaarmani Diiltkapitalist määrati stipendiumideks kr. 2000 ja toetusteks kr. 2160. 1000 krooni sai Kristiina Aunver edasiõppimiseks kõnetehnika — ja laulu alal ning sama palju sai Jaan Seim edasiõppimiseks muusika alal. üEP-72 Torontos osavõtnud solistid Lehti Aug, Harri Kiisk ja Alfred Pisuke said toetusena igaüks 700 krooni.

Kultuurifondi Toimkonda, kes määrab stipendiumid ja auhinna kuuluvad H. Eller, E.—M. Hallap, H. Kiisk, T. Künnapas, A. Lemberg, E. Pettai, G. Ränk, V. Tauli, A. Tuulse.

KF Toimkond on auhinna andmisel motiveerinud järgmiselt:

"Helmi Mäelo, juba kodumaal tuntud kirjanik, on paguluses olnud eriti viljakas. Temalt on ilmunud noorsooraamatuid, kaks köidet memuaare ja uurimus, "Eesti naine läbi aegade". Tema peateoseks on viieköiteline romaan, mis koosneb osadest "Oma veri", "Vööras veri", "Keerdsõlmed", "Teised tuuled", "Homne päev". Selles kujutab Mäelo eesti talu arengut nelja põlvkonna kestel, alustades talu rajamisega soo- ja metsamaastikus ja lõpetades õitsele viidud talu hävinguga kommunistliku kollektiivmajanduse maksmahakkamisel. Maamiljöö kõrval antakse pilte linna mitmesuguste ühiskonnakihtide elust iseseisvuse, Teise maailmasõja ja okupatsioonide ajal. Tegelaste saatuse jälgimisel saavad tegevuskohtadeks ka eesti vabatahtlike õppelaager Soomes ja küüditatute kolhoos Siberis. Peale aja ja koha poolest laialthaarava elukujutamise sisaldab romaanisari huvitavaid karaktereid, kelledest mõned tõusevad nagu eesti tõunomaduste sümboliteks. Maalähedased kujud omavad mahlakust ja ehtsust, mis on muutumas haruldaseks meie kirjanduses.

Helmi Mäelo

Albert Kivikas oli juba kodumaal silmapaistev kirjanik. Tema peateos on romaan "Nimed marmortahvlil", mille kolm viimast osa on kirjutatud paguluses ja kujutavad Vabadussõja lõpp-perioodi ja noore vabariigi esimesi aastaid. Asjaliku süvenemise ja intensiive kassaelamisega on jäädvus-

Järg. lhk. 8.

Albert Kivikas

Traditsioon mis elab edasi ka Rootsis: eesti laulupidu. Pilt viimase iseseisvusaegse eesti laulupeo rongkäigu tipust.

Tänavune laulupidu Stockholmis juunis Ettevalmistus hoos

1973 on laulupeo-aasta Rootsi eestlaskonnale. Vastavalt traditsioonile toimuvad Stockholmi-laulupeod igal neljandal aastal ja viimane neist tähistas Eesti laulupidude traditsiooni saja-aastast juubelit. Eesti Lauljaskond Rootsis on juba kaks aastat teinud eeltöid ja nüüd, laulupeo lähenedes, on ettevalmistus täies hoos, nagu Eesti Päevalehele kinnitab esimees Johannes Kant. laulupidu toimub nimelt laupäeval 2. juunil.

Kus kohas, küsime Eesti Lauljaskond Rootsis esimehelt?

— Asukoha leidmine on juhatusele olnud raskeim probleem kogu suurürituse ettevalmistamisel. Selle leidmisega oleme tegelenud pikemat aega ja peame õige peatselt otsuse langetama.

Köne all on esmajoones St. Eriksmässa hiigelruumid ja Eriksdali hall. neist esimene tähendaks paljude eeliste kõrval märksa suuremat majandusliikku riski lokaalide üürihinna tõttu. Peame igal juhul lähemail päevil otsuselangetama.

— Miks valiti laulupeo päevaks just 2. juuni?

— Juhatuse hinnangu kohaselt see peaks olema sobivaim aeg, kuna laulukooride tegevushooajad lõpevad just enne suve tulekut, suvepuhkused ei ole siis veel alanud ja pealegi just sellel nädalal on enamüsel töövaba kolm päeva neljapäevast alates. Kontserdi paigutamine laupäevale annab ajalist ruumi eeleva ja järgneva päeva sisustamiseks mitmesuguste kõrvalüritustega.

— Millised kõrvalüritused?

— Juhatus on siin mõningaid samme astunud, kuid pean varajaseks midagi lähemalt just praegu ütelda, eriti kus ka iga väljapoolt tulev algatus nende pidupäevade sisustamiseks on teretulnud. Praegu saan vaid ütelda, et üheks kõrvalürituseks kujuneb rahvapidu, mis toimub õhtul, pärast laulupeo kontserti.

— Nii siis toimu bkontsert ka seekord n.ü. "katuse all"?

— See on vajalik. Mitte ainult kontserdi kvaliteedi huvides, s. o. arvestades meie kooride suurust ja laulate koguarvu, vaid ka arvestades Rootsi muutlikku ilmastikku.

Ruumidega on aga alati siin maal omamoodi raskusi, kuna sobivaid ruume valdavad organisatsioonid võtavad küll kõrget üüri, kuid samal ajal ei luba kohapeal pääsmeid müüa — sisseminek olgu tasuta ...

— Eelmine oli 100-aasta juubeli laulupidu. Kas ka sellel laulupeol on mingeid juubellikke sidemeid?

— Tänavu täitub 25 aastat esimesest Rootsis toimunud eesti laulupeost ja 50 aastat esimesest Eesti iseseisvusaegsest laulupeost.

— Ning programm?

— Kava koostamisel on võetud eeskätt laule, mis enam sobivad suurele ruumile ja milliseid siin harvem on ette kantud. Igal juhul on kavas nende heliloojate looming, kelle laule on ette kantud 1923 a. laulupeost alates. Teiste hulgas ainsa erandina on programmis Leo Virkhausi laul "Minu kodu" meeskoorile.

Kuidas kulgeb tööpäev TALLINNAS

Okup. Eestist on palju kirjutatud. Küll välisajakirjanike kui ka tavaliste seal käinute poolt. Igaüks näeb omal viisil ja oma silmaga, üks rohkem kui teine. Eesti Päevalehele saatis muljeid tallinlaste argipäevast soome hõimuveli, kes keelt osates ja eestlasi tundes püüab vastata mõningatele küsimustele, mis tal Tallinna külastamistel on kerkinud.

Vastused valgustavad teatud määral "kommunismi ehitamise" propagandakulisside tagust tõsielu. Soomlane kirjutab:

August Mälk, 72.

Kirjaniku pension A. Mälgule

Rootsi Kirjanikefondi (Sveriges Författarfond) valitsus määras 1973 a. kirjanikepensionisid fondi käsutusse antud riiklikest summadest.

Esmakordselt oli kirjanikupensioni saajate hulgas ka üks eesti kirjanik — August Mälk, kellele määrati pensionitoetus 12 000 kr. suuruses. August Mälk on Rootsi Kirjanikeliidu liige ja tema loomingut on ilmunud ka rootsi keeles, samuti on ta kirjutanud rootsi kuuldemänge.

Helsingist tulnud turisti paneb Tallinnas imestama nii mõnigi asi. Mind näiteks see, et esimene kinoetendus algab kell kümme hommikul. Kes pagan seal käib? Hakkasin arutama ja astusin sisse. Uus üllatus: kõik niisugune rahvas, kes meil Helsingis tööl käiks. Kas on nii palju töötuid?

Üks eestlasest hõimuvend, kellega usalduslikumale jutule sain, selgitas mulle selle "ime" põhjalikult ära ja seda tasub tõesti kirja panna. Tavalise tallinlase päevakord on praegu nimelt järgmine:

Kell 8 — tööpäev algab ametlikult. 8.30 — Tööpäeva alustatakse kohvijoomisega. 9.30 — naised kaovad töö juurest poodidesse, kinosse ja mujale. 10.30 — unisemad saabuvad esimest korda töökohale. 11-12 — linnaskäijad tulevad tagasi. 12-12.30 — lõunavaheaeg. 14-1 6— kõik teenistujad päris kindlasti töökohal kättesaadavad. 16.00 — nooremad naised hakkavad individuaalse kosmeetikaga tegelema, vanemad toidureisepte vahetama jms. 16.25 — töökoht tühi. 16.37 — tööaeg lõpeb ametlikult.

Naised lähevad päeval ostetud toiduainetega lasteaia kaudu koju ja katsuvad seal õnne toiduvalmistamisega. Liha keetmine näiteks võib nõuda aega tundide viisi, kana keetmisega alustatakse tavaliselt juba eelmisel päeval, kui tahetakse järgmise õhtusöögiks valmis jõuda.

Kõik õhtud ei ole vabad: ametlik "ühiskondlik tegevus" on sundusliik ja see tähendab tavaliselt osavõtmist mitmesugustest koosolekutest. Igal ettevõttel on piduliku tiitliga "töökoha kultuuriline massor-

Järg. lhk.

EPL 31. jaanuaril 1973

VÄHEMUSKAITSE

Elame ajastul, kus jutlustatakse suurte ühikute õnnistusest ühiskonnale. Eeskätt kehtib see majanduses, kus käima on pandud vähemate ühikute ühendamisprotsess ja see on mitte ainult siin Rootsis, vaid ka mitmel pool mujal riigi poliitikaga otse peale sunnitud. Sellel suurte ühikute poliitikal on kalduvus totaalsusele, s.t. põhimõtet püütakse laiendada ka väljaspool majandust n.n. samastamise ja ühetaolisuse loomise sildi all.

Kuid idee kohaldamisel inimestele ja indiviididele tekib paratamatult oma problemaatika, mis väärib tähelepanu. ja siin on tegemist eeskätt minoriteetide problemaatikaga. Kas on üldse vaja vähemusi, kas ei ole need teel ees "suurte ühikute" õnnistavale ja heaolutõstvale toimele? Tähele panna tuleb, et tänapäeval keskselt juhitud ühiskonna pooldajad ei lähtu enam vanadest shovinistlikest, vaid üldkasulikkuse põhimõtetest.

Ka siin Rootsi ühiskonnas põrkuvad sageli kokku just ühtlustamise, nivelleerimise ja suurte ühikute õnnistuse ideed ühiskonna tegeliku olukorraga, status quoga, kus eksisteerib mitmesuguseid erinevaid gruppe oma erineva palgega, nende seas ka rahvuslikud ja keelelised vähemused.

Ja samal ajal kui ühiskonnas on arenema hakanud üha suurem mõistmine vähemuste eripalgelisuse toetamise vajadusest, töötavad omaks võetud ratsionaalsete suurte ühikute ja tsentraalse juhtimise ideed endiselt shovinistliku vaatevinkli radu pidi. ideed, mis otse ähvardavad lämmatada vähemuste omakultuurilisi püüdlusi, eriti selles osas, kus vaja on otsest ühiskondlikku tuge, mis aga ära jääb või edasi lükkub uurimiskomisjonides, kuhu asutused kuhjavad neile saabunud vastavad avaldused.

Üks näiteid on teatavasti olnud Balti organisatsioonide abipalvete saatus, samuti mitterootsikeelse ajakirjanduse diskrimineerimine produktsiooni toetuste osas, kuigi vastavatel organitel on selge, et nendel ühikutel on eksistents veelgi raskem kui toetavatel juba tarbimisgruppide väiksuse tõttu. Asja juurde kuulub ka see, et Euroopa-konventsiooni vähemuspoliitilised kokkulepped, mida ka Rootsi on aktsepteerinud, mitmeti on vähemusesõbralikumad kui siinne vähemuspoliitiline tegelikkus.

Väikesed vähemused, olgu nad nii visad kui tahes, on suhteliselt õrnad enamuse poliitika mõjude suhtes. Seda enam on põhjust enamusühiskonnal järele mõtelda, milline tee on õigem: kas likviderida aegapidi vähemused (milliseid on tekkinud üha enam) või lasta neid eksisteerida ning arendada omakultuurilist aktiivsust ning toetada ka nende keele säilitamist?

Kahtlemata on vähemused ise veendunud, et nad suures ühiskonnas funktsioneerivad sama hästi ka minoriteedi-ilmet säilitades, kui neile vaid on antud vajalikud kommunikatsioonivahendid ka kohaliku keele valdamise näol. Seda kinnitavad uurimused kui ka praktiline elu, näit. Soomes, kus rootsi vähemus elab kõrvuti ja oma kultuurilise palge rõhutamisega soomlaste enamuse seas.

Ajaloos on korduvaid näiteid olnud, kus surve minoriteetide häviatamiseks või sulatamiseks just nõjub vastupidiselt enesesäilitustungi tugevdavalt. See oli nii tsaari ajal Soomes ja Eestis ja on viimasel maal praegugi uuesti aktuaalne, kuigi surve on saanud teise laadi vööra elemendi immutamispoliitika näol.

Ja nagu eestlased Rootsis moodustavad vähemuse rootslaste hulgas, nii on seoses Eesti iseseisvuse hävitamisega eestlased Eestis Moskva vaatevinklist muutunud suure Venemaa vähemuseks. ja sellega ohustab neid n.n. protsendiprintsiip — Eesti on eestlaste maa nii kaua kui eestlased on protsentuaalses enamuses. Ja just selle protsendi kallal töötavad okupandid sihikindlalt ja pikema aja perspektiivis.

Rahvusvahelises vähemuste kaitse poliitikas on kõneldud üldiselt kahest põhiprintsiibist — nendest esimene on Shveitsi mitmerahvuselise uniooni aluspõhjaks kujunenud n.n. status-quo printsiip, mis laseb kõiki gruppe kõrvuti moodustada ühiskonna nende tegelikus suuruses ja tähele panemata iivest tekkivaid muudatusi. Moodsam on n.n. protsendi-printsiip, kus vähemustele antakse õigusi omakultuuriks ja keeleks vaid teatud protsendi piirides — kui nende hulk langeb alla protsendi, kaotavad nad õiguse omapärale toetuse saamiseks.

Praegu rakendavad soomlased seda soomerootslaste kohta ja tulemus on negatiivne, kuna soomlaste iive on märksa suurem kui soomerootslastel. Nad oleksid status-quo-põhimõtte rakendamisel oma tulevikus märksa paremini kaitstud. Nagu seda oleksid ka praegused vähemused, ükskõik kui suured nad siis on. siin Rootsis või anastatud väikerahvad ida hiigelimpeeriumis, kus muidugi asjadele ei vaadata vähemuskaitse vaid totaalse riigi ja "uue rahva" loomise aspektidest.

Üks huvitavaid nähtusi on kaasajal asjaolu, et just need poliitilised liikumised, millised vähemusküsimusi käsitleda püüavad "suurte ühikute" teooria seisukohalt, samal ajal vaatlevad välismaailmas toimuvaid vähemuste enesesäilitamisvõitlusi suure sümpaatiaga ja valmis olles heaks kiitma ka nende võitluses kõige vägivaldsemaid momente, millele oma maa vähemused kunagi oma püüdlustes ei ole mõtelnudki.

Kuid need sümpaatiad, tuleb tähele panna, on seotud enamuses olukorraga, kus mitmel pool vähemusi on püütud rakendada kuui ettureid suuremas poliitilises mängus. See aga tähendab seda, et sümpaatia kuulub rohkem poliitilisele üldplaanile kui otseselt võitlevale vähemusele endale.

KLA

VÕITJAD

Hanoist tulevad teated, et seal pühitsetakse võitu lõppenud heitluses Vietnamis. President Nixon ütles, et USA on saavutanud austamisväärse rahu. Saigonis leitakse, et ka seal on saavutatud võit: kommunistid on sunnitud rahu sõlmima tunnetuses, et relvadega ei ole võitu võimalik saavutada.

Kes tõepoolest on kõik võitjad? Osaliselt küll. Hanoi on saavutanud tugeva kannakinnituse Lõuna-Vietnamis. ilma et oleks loovutatud ühtki tolli oma maa-aladest, ameerikaset on tulnud sõjast välja. ilma päriselt "nägu kaotamata" kapitulatsioonis, mida üks osa USA avalikust arvamisest ja isegi presidendikandidaat Mc Govern nõudsid ja lõpuks on Saigon pääsenud mahamüümisest otseselt rahulepingu tekstis, olles samal ajal saanud viimasel hetkel nii palju relvi, et vajaduse korral suudetakse end kaitsta.

Kommunistliku poole suurim võit seisneb aga selles, et sõjaareenilt on kõrvaldatud "aurikkalt lahkunud" USA. Leninliku teooria järele, et pärast kahte sammu edasi võib endale lubada ühe sammu tagasiastumist, on Hanoi tõeliselt suurim võidumees; tal ei tule rahulepingu järele isegi astuda sammu tagasi. Edasiastumine jääb aga lähemale tulevikule.

VÄLISKOMMENTAAR

VAIELDAVAD PROBLEEMID

Rahvusvahelises elus on kaks suuremat probleemi, millede ümber läänemaailmas on palju vaieldud ja rohkesti pead murtud. Üheks on olukorra hindamine Ida-Euroopas, teiseks aga väidetav tüli Nõukogude Liidu ja Puna-Hiina vahel. On ainult loomulik, kui mõlemad probleemid leiavad käsitlemist ka meie pagulasringkondades, olgu ajakirjanduses või organisatsioonide kokkutulekutel. Kas ja kuivõrd hinnangud seejuures paika peavad, pole igakord kerge öelda.

Võib sageli juhtuda, et üht või teist probleemi sisuliselt kaaluges ei tehta seda küllalt asjalikult ja mitmekülgselt. Kiputakse unustama, et võitluses vaba maailma vastu ei pühitse kommunistlik poolt ühtki abinõud, alates teesklemise ja pettusega ning lõpetades lepingute murdmisega ja relvastatud kallaletungiga.

Hinnates olukorda Ida-Euroopas tahetakse läänemaailmas näiteks uskuda, et eriti Rumeenia vastuolud Nõukogude Liiduga on reaalsed ja pealegi kestnud pikemat aega. Argumentidena tuuakse ette Rumeenia erikokkuleppeid Lääne-Saksamaaga, Iisraeli tunnustamist, kontakte Hiinaga jne. Möönatakse, et sisekord Rumeenias on muidugi väga range, aga seda just kaalutlusega, et mitte anda Moskvale põhjust vahelesegamiseks, nagu vare mUngaris ja hiljem Tshehhoslovakkias.

Aga peab küsima, kas Rumeenia väljamängud pole sliski olnud ainult teesklemine Moskva huvide kohaselt? Pole ju enam saladus, et näiteks tema varajased kokkulepped Lääne-Saksamaaga panid aluse liidukantsler Brandti nn. idapoliitikale, mille vilja hiljem lõikas N. Liit koos oma satelliitide Poola ja Ida-Saksamaaga. Tähele panemata ei või jätta ka USA presidendi Nixoni ametlikku külaskäiku Rumeeniasse, mis oli teatud sissejuhatuseks tema hilisematele reisidele Pekingi ja Moskvasse.

Seepärast vajab revideerimist ka väide, nagu oleksid nii USA kui N. Liit kogu aeg olnud huvitatud sellest, et esitada Ida-Euroopat ühtlase kommunistliku blokina. See kehtib külma sõja aastate kohta, mil USA rõhutas ühvardavat hädaohtu idast ja N. Liit demonstreeris kogu Ida-Euroopat kui ühtlast koostööblokki, stööblokki.

Külma sõja vaibudes viienda ja kuuenda aastakümne vahetusel hakkas aga Moskva kasutama uut taktikat, kus söödaks läänemaailmale esitati Ida-Euroopat mitte enam monoliitse kommunistliku blokina, vaid mitmekujuse rühmitusena vabamas koostöös erimaade kommunistlike rezhiimide vahel.

Areng viis "Praha kevade" sünnini Tshehhoslovakkias, mille N. Liit koos mitme sulasriigiga 1968 augustis jõuga maha surus. Rumeenia seevastu võis takistamatult jatkata mängu oma väidetavate lahkhelide ja vastuolude demonstreerimisega ühel või teisel foorumil, sest N. Liidule on see kahju asemel ainult kasu toonud.

Kasu on N. Liit vähemalt teatud määral saanud ka oma väidetavast tüliist Puna-Hiinaga, mis teatavasti sai alguse samal ajal kui Ida-Ida-Euroopas maaliti pilti monoliitse kommunistliku bloki võimalikust kadumisest. Moskva vaenu Pekingiga tavatsetakse mööta mitte ainult kestva sõnasõja kohaselt, vaid ka N. Liidu väekoondiste arvu järgi Aasia ruumis.

Pikemat aega laidus seal ainult 22 kuni 24 nõukogude diiviisi, s.o. üksnes murdosa tegelikutl olemasolevast 170 diviisist. Viimase paari aasta jooksul on nõukogude diviiside arv seal tõusnud 40-ni, kuid sellest pole vaja teha ekslikke järeldusi. N. Liidu vägede dislokatsioon on normaalselt ikka olnud kohandatud nõnda, et kolm neljandikku paiknevad Euroopa poolel ja üks neljandik Aasia ruumis.

Niiviisi oli lugu enne viimast maailmasõda ja seepärast pole midagi erakorralist selles, kui vaevalt üks neljandik nõukogude vägedest on paigutatud alatisiesse asumiskohtadesse Aasias. Tagasiminek normaalsse dislokatsiooni juurde tõendab ainult, et Moskva on rahul sündmuste arenguga Euroopas ja võis seepärast sealt osa vägesid ära viia.

Vaieldavate probleemide analüüs näitab igatahes, et ikestatud rahvaste vabadusvõitluses ei või loota kommunistlikkudele rezhiimidele, mida keegi pole vabalt valinud ja mis rahvaid vägivaldselt rõhuvad. Nõnda on iseendast selge, keda võib usaldada ja keda mitte. Kommunistlikud rezhiimid on ikestatud rahvast peavaenlasteks ja seepärast ei saa ühtki neist pidada liitlaseks üldises vabadusvõitluses.

Liitlasteks võivad olla ainult ikestatud rahvad ise, mitte aga nende vägivaldsed valitsejad. Lootus sulasriikide juhtide vastuoludele N. Liiduga pole kaugeltki nii põhjendatud, nagu pealiskaudselt võib paista.

AK

Kolme partei kokkulepe subventsiooni küsimustes

Sotsiaaldemokraadid ja mõlemad keskerakonnad, folkpartiet ja centerpartiet jõudsid ühisele kokkuleppele selles, kuidas põllumeestele finantseerida kinnikülmutatud põhitoiduainete hindu. Vaja oli nimelt 360 miljonit krooni ja alguses tahtsid sotsiaaldemokraadid tõsta bensiinihindu 8 ööriga liitrilt ja diiselkütust 6 ööriga liitrilt. Selle vastu aga protesteerisid kõik riigipäevaparteid, ka kommunistid. Ja kuna vpk on riigipäeval kaalukeeleks, siis oleksid sotsiaaldemokraadid hääletuse kaotanud.

Kolme erakonna esindajad saavutasid teatud kompromissi, mis tähendab seda, et veebruari alguses kõigepealt tõstetakse bensiinihinda 3 ööriga liitrilt. Edasi tõstetakse autoaktsiisi keskmiselt 500 krooniga, kehtib uute autode kohta. ja lõpuks kehtestatakse alates 1. märtsist omamoodi miljöömaks, mis tähendab seda, et umbes 20 ööriga maksustatakse niinimetatud ühekordseid pakendeid. mis on klaasist, plekist või plastist. Näiteks õllepurgid ja pudelid.

Arvestuste kohaselt annavad nimetatud maksud riigikassasse täpselt 360 miljonit. 100 miljonit saadakse aktsiisist, 120 miljonit bensiinilt ja 140 miljonit ühekordsete pakendite miljöömaksust.

Diiselõli ekstramaksustamisest loobuti täielikult, kuna see üsna kiiresti oleks tõstnud transpordihindu.

Tuleb märkida, et moderaatide esindajad olid täiesti vastu bensiinihindade tõstmisele. Parteimitsioonides toonitatakse, et see tekitakse probleeme. parteimitsioonides tooitatakse, et see tekitakse probleeme inimestele hõredasti asustatud piirkondades, kus mootorsõidukid on elulise tähtsusega. peale selle tõuseksid transporditariifid.

Moderaadid märkisid, et põllumajandust pole tingimata vaja subventsioneerida maksude tõstmisega. Kokkuhoid teatud riiklikes sektorites oleks parem.

Sotsiaaldemokraatide algettepanekule oli vastu ka vpk. Kommunistide parteimitsioonides esitatakse 14 teist võimalust nõutava 360 miljoni kokkukorjamiseks. Muuhulgas tahetakse maksustada aktsiamüüki 20-protsendilise momsiga. Edasi nõutakse kõrgendatud reklaamimaksu, tööandjate maksu tõstmist poole protsendiga, sihtasutuste maksustamist, et tulumaksust ei võimalda maha võtta esinduskulusid ja palju muud.

Kuid vpk leiab, et on võimalik olla ka kokkuhoidlik. Näiteks poleks vaja anda toetust ettevõtetele 100 miljoni ulatuses ja et riigikaitse kulusid saaks kärpida 2000 miljoni krooniga. Ja toetust Säpole saaks vähendada 22 miljoni võrra.

Lõpuks võib juurde lisada, et kõik kolm parteijuhti, kes saavutasid kompromissi, märgivad et see sugugi ei tähenda koostööd suuremas skaalas või koalitsioonivalitsust. (EPL/JA).

Uusi mehi Oslo-valitsusse

TORONTO (EPL) — Ajalehe "Meie elu" kuulmist mööda olevat lähemal ajal oodata Tõnis Kint juhtimisel oleva n.n. Oslo-valitsuse täiendamist mõne nooremapõlve baritalsega. Vastavad läbirääkimised olevat kestnud mõnda aega. Nimed tehtavat teatavaks E.V. aastapäeva ajal.

● **Agr. dr. Jaan Teär Stockholmist viibis mõõdunud aasta lõpul USA-s end täiendamas administratsiooni alal. Ta saabus koos abikaasaga pühadeks tagasi Rootsi. Dr. Teär töötab Alfa Lavali juures Tumbas.**

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 158:-
Termin (4 kuud) ..... kr. 57:-
Kuu ..... kr. 16:-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1973

Nõukogude rannapiirid on läbipääsmatuks muudetud mitmekordsete kaitsevõnditega, rehitsetud aladega, helgiheitjapunktidega ning piirivalve patrullidega, kes könnivad valvekoertega. Pilt on nõukogude oma allikaist, kujutades patrulli "idülli" rannakivide hulgas. Nurgas riigelprozhektor.

Tshehhi tragöödia kulisside tagused hakkavad selginema Kuidas vangistati Dubcek

Kui Nõukogude Liit okupeeris (koos Ungari, Bulgaaria, Poola ja Ida-Saksa armee-üksustega) augustis 1968 Tshehhoslovakkia, oli Moskva kavas reform-kommunistide ehk nn. "Praha kevade" juhtide võimult kõrvaldamine. Ka kõneldi lääne ajakirjanduses siis "läbirääkimistest" Moskvas. Need "läbirääkimised" pidid võimaldama Tshehhoslovakkias esinevate olukordade "normaliseerimise" ja Nõukogude Liidu okupatsiooni teostamise.

Kuidas selleks Tshehhoslovakkia delegatsioon" Moskvasse küüditati ing kuidas toimus Dubceki ja tema aaslaste vahistamine, see oli kuni inaseni tabu. Alles nüüd õnnestus hveitsi ajakirjal "Zeit Bild" (nr. 17 - 1972) nende sündmuste rekonstueerimine ning ülevaate "So wurde ubcek verhaftet" avaldamine.

Ajakirjale "Zeit Bild" jutustasid ellest kaks endist Praha salateenituse ohvitseri, kes kuulusid isikliult Dubcekija tema kaaslaste vahisamisteostava meeskonna koosseisu.

Et teostada Dubceki ja ta kaaslaste ahistamine, selleks seati nii politsei ui armee alarmi olukorda. See toimus 1968. aasta 21. augusti varahommikul. Käsu andis selleks kindral voboda nime lkaitseminister Martin zur. Kõik siseminister Josef Pavelit etavad kaitsepolitsei nooremad metnikud interneeriti.

Ka interneeriti dr. Cestmir Cisar, ks Dubceki lähemaid kaastöölisi shehhoslovakkia KP keskkomitee resiidiumis. Samal ajal levitati politeis ja armees kumu, et Cisar ja mrkovsky kavatsesid palve esitaist Lääne-Saksa liiduarmeele shehhoslovakkia okupeerimiseks. Dubceki ja ta kaaslaste (Smrkovsky, Kriegel, Pavel jt.) vahitamiseks moodustas vastava meeskonna (12 isikut salateenistusest) kindralMolnar, kes andis selle meeskonna kolme vene salateenistuse ametniku käsitusse. Viimased kandsid erariideid ja nende nimed jäeti esitamata. Teatati ainult, et tshehhid koos venelastega peavad võtma KP keskkomitee hoones viibivad Dubceki, Smrkovsy, Kriegeli ja Paveli kaitsevangistusse.

Keskkomitee hoones juurde sõideti (kolmes tshehhi ja kahes vene autos) Nõukogude Liidu saatkonna kaudu. Seal võeti autosse veel kolm vene ohvitseri ja üks eraisik, kes oli selle aktsiooni juht. KP keskkomitee hoone ees raporteeris aktsiooni juhile üks nõukogude major, kes komandeeris keskkomitee hoonet ümbritsevat eriüksust.

Keskkomitee hoones küsis aktsiooni juht tshehhidelt, kelle neist on julgust, et minna ja teatada Dubcekile ta vahistamisest seltsimees Indra poolt juhitava revolutsioonivaitsuse nimel. Selle ülesande täitmise võttis endale üks Hofmani-nimeline salateenistuse ametnik.

Vahistatute läbiotsimise teostasid vene ohvitserid. Dubceki osas loobuti läbiotsimisest. Kui vene ohvitserid pakkusid vahistatuile kohvi ja võileibu, keeldus Dubcek. Paveli leidmine venelastel ebaõnnestus.

Üsna varsti pärast vahistamist viidi Dubcek, Smrkovsky ja Kriegel lennuväljale ning vene lennukis Moskvasse. Svoboda, Husak ja teised, kes kuulusid ametlikku delegatsiooni, viidi Moskvasse vabade inimestena ja ajaliselt ka vähe hiljem.

Ka on nüüd teada; et enne Vene lennukite maandumist Praha Ruzyne lennuväljal külastas Moskva saadik Prahas Tscherwonjenko Svobodat. Nii pidi Svoboda teadma kõike seda, mis oli Moskva kavas. Ka ei ole see enam usutav, et Svoboda (enda mahalaskmise ähvardusel) päästis Dubceki ja ta kaaslased. Hoopis vastupidi: ta reetis kõik "Praha kevade" juhid (seega need isikud, kes tegid temast riigipresidendi).

Pärast Tshehhoslovakkia okupeerimist hääletas Svoboda ka Dubceki, Smrkovsky ja Kriegeli parteist väljaheitmise poolt. Lisaks teab prof. Ota Sik (endine peaminister asetäitja), et Moskvas (augustis 1968) karjus Svoboda Dubcekile näkku, et kõigele, mis venelased nõuavad, peab ta kirjutama alla. Ka hiljem ähvardas Svoboda Dubceki ning nõudis temalt "vabatahtlikku" lahkumist KP juhi kohalt.

Et vastupanu oli mõttetu, alistus Dubcek sellele nõudele, kuid keeldus siiski nn. enesekriitika avaldamisest. Kui novembris 1971 toimusid valimised, jättis Dubcek oma sedeli äraandmata. Seda kinnitas Husak, kes pärast "valimisi" ütles, et "need olid parempoolsed oportunistid, kes boikoteerisid meie valimisi — Smrkovsky ... dr. Kriegel ... Dubcek ... ja nende naised."

Tshehhoslovakkia rahva üldise vastupanu tõttu ebaõnnestus venelastel Dubceki ja ta kaaslaste likvideerimine. See vastupanu oli nii ulatuslik, et ta esines isegi Tshehhi salateenistuses. Seetõttu pidi Moskva ka pidevalt oma kavasid muutma.

Enneköike pidi Moskva loobuma sellest müüdist (mida kavatseti kasutada okupatsiooni õigustamiseks), et Cisar, Smrkovsky, Kriegel, Pavel, kindral Prchlik ja Dubcek kuulusid vandeseltsi, mille sihiks oli imperialistliku riigipöörde teostamine Tshehhoslovakkias.

Kui Dubcekile teatati ta vahistamisest Indra valitsuse nimel, siis tegelikult sarnane valitsus puudus. Indra oli ainult see, kes informeeris Moskvat poliitilistest olukordadest Tshehhoslovakkias. Ka oli Indra see kes koostas Nõukogude Liidule sissemarsiks vajaliku palve Tshehhoslovakkia okupeerimiseks.

Indrat toetas Vasil Bilak. Kokku sai Indra sellele "palvele" 35 allkirja. Ka on nüüd teada, et Svoboda jäeti "riigipresidendi" kohale ainult sellepärast, et Moskva vajas — ja vajab veel nüüdki — teda sellel kohal.

Sellesse delegatsiooni, kes juhtis läbirääkimisi Moskvas, kuulusid Gustav Husak, kaitseminister Martin Dzur, kohtuminister Bohuslav Kuzera, Jan Piller, Vasil Bilak ja keskkomitee sekretär Alois Indra. Samuti ka Svoboda. Läbirääkimised algasid 23. augustil 1968. Alles 25. augustil kutsuti "nõupidamisele" ka vahialustena Moskvas viibivad Dubcek ja ta kaaslased.

See toimus Tshehhoslovakkia rahva rahustamise ja seal Moskva okupatsiooni kindlustamise võttena. Arvatakse, et selles osas respekteeris Moskva Svoboda nõuannet. (EPL/L).

Leinateateid

Portlandis, Oregoni osariigis USA-s, suri 5. jaanuaril Hugo Vismapuu, sünd. 22. aprillil 1905.

New Yorgis suri 11. jaanuaril Konstantin Nelberg, sünd. 14. jaanuaril 1904 Tallinnas.

Parmas Ohoi osariigis USA-s, suri 6. jaanuaril Karin Kupp, n-na Kruus, sünd. 14. veebruaril 1921 Vajangul.

Baltimores USA-s suri 13. jaanuaril major Anton Pori, VR II/3, sünd. 10. juunil 1895 Viljandimaal.

Valgamaal Eestis, suri 12. detsembril 1972 Anna Kreves, sünd. 8. septembril 1891 Valgamaal.

Ohendriikides suri 10. jaanuaril Yüri Rostfeld, sünd. 13. märtsil 1917 Tallinnas.

Miamis USA-s suri 4. jaanuaril Aleksander Saarlaid, sünd. 22. juunil 1895 Saaremaal.

Eestis suri 8. jaanuaril Aurelie Pehme, kujur Karl Pehme ema.

Elanike arv Eestis läheneb 1,4 miljonile 10.100 "sisseränd ajat"

Statistline aastaraamat "Eesti NSV rahvamajandus 1971. aastal" (Tallinn 1972) näitab, et rahvaarv aasta lõpuks oli 1 391 100 (1970. aasta lõpul — 1 373 900). Sellest linnarahvastik 920 500 (1970 — 900 600) ja maarahvastik 470 500 (1970 — 473 300). Kokku suurenes rahva arv Eestis 1971. aastal 17 200 inimese võrra. Sellest loomulik iive (juurdekasv) 7 080 inimest (sündinute arv — 22 118, surnute arv — 15 038). Seega saabus siis aasta jooksul muljalt Eestisse 1 9 120 inimest. See on nn. mehaaniline juurdekasv, mis endist viisi kõneleb venelaste-asiaatide voolust Eestisse.

Pidevalt väheneb Eestis külanõukogude, kolhooside ja sovhooside arv. Nii oli Eestis 1972. aastal külanõukogusid 227 (1971 — 235), põllumajandusliikе kolhoose 215 (1971 — 292), kalurikolhoose 20 (1971 — 25) ja sovhoose 164 (1971 — 171). Nii külanõukogude kui ka kolhooside ja sovhooside vähenemise põhjustavad liitmised. Aleveid on nüüd Eestis 25 endise 24 asemel.

Uue alevina esineb Vösu. Elanikke ühe ruutkilomeetri kõhta tuli 1972. aastal 30,8 (1971 — 30,4). Sada aastat ja vanemaid inimesi esineb 18, neist mehi 2 ja naisi 16. Abiellumisi toimus 1971. aastal 12 514, lahutusi 4 354.

Elektrienergiat toodeti Eestis 1971. aastal 12 979,7 miljonit kilovatt-tundi, millest väljapoole "vabariiki" anti 8 122,9 miljonit kilovatt-tundi.

Seega umbes kaks kolmandikku toodetavast elektrienergiast läheb Venemaale. Eestile tähendab see põlevkivivarude rööveliikku ekspluateerimist ja nende pidevat hävitamist. Üldse toodeti Eestis 1971. aastal 20 812 000 tonni põlevkivi (1970 — 18 902 000). Seega ületati nüüd esmakordselt 20 miljoni tonni piir.

Tööliste ja teenistujate keskmine kuupalk rahvamajanduses oli 1971. aastal 140,3 rubla.

Kõige kõrgemana esineb keskmine kuupalk (176,8 rubla) ehituses (ehitus- ja montaazhitööde personal), transpordis (159 rubla) ja tööstuses (151,8 rubla). Kõige madalamat keskmist kuupalka (98,5 rubla) saavad kultuuritalal töötajad, siis tervishoiu ja kehakultuuri alal töötajad (100,5 rubla) ning side alal töötajad (102,4 rubla).

Kaubandusstatistikast selgub m.s., et 1971.a. müüdi 1731 sõiduautot, mis on suurem kui eelmisel aastal, mil müüdi ainult 935 autot.

Sööklaid, restorane ja teemaju oli 1971. aastal Eestis 1181, toidubaare, kohvikuid ja einelaudu 445. Omaette kaupluste liigi moodustavad Eestis müüd komisjonikauplused. Neid oli 1971. aastal kokku 19. Kolhoositurgude arv oli samal ajal 31.

Ainuüksi Tallinna, Narva, Pärnu ja Tartu linna kolhoositurgudel müüdi 1971. aastal 1851 tonni kartuleid, 3670 tonni aedvilja, 261 tonni puuvilja ja marju (värskelt), 291 tonni liha, 268 tonni piima, ligikaudu 5 tonni võid ja 6,2 tonni hapukoort.

Linnu on Eestis 33, kuid ainult 23 linnas on vöörastemajad, kolhoosnike kodud ja ühiselamud sissesõitnuile. Kokku on neid vöörastemaju, kolhoosnike kodusid ja ühisleamuid sissesõitnuile ka ainult 37 ning neis voodikohti kokku 2278.

Kinosid oli Eestis 1971. aasta lõpul 514, neist rändkinosid 35. Maal on kinosid 417, Tallinnas 18. Kinokülastajaid oli 1971. aastal 23 503 000. Kutselisi teatreid oli 1971. aasta lõpul 9 ja teatrikülastajaid 1 253 000.

Arstide arv iga 10 000 elaniku kohta oli 1971. aastal 33,8 (Nõukogude Liidu keskmine — 27,4). Üldse töötas Eestis 1971. aastal 4 698 arsti, neist 1 701 Tallinnas. Pensioni saavate isikute arv oli 1971. aasta lõpul 284 000, neist pensionäre-kolhoosnike 57 000. Eesti NSV riigieelarveks olid tulud 689,9 ja kulud 679,2 miljonit rubla.

Hoiuste summa hoiukassades oli 1971. aasta lõpul 471,4 miljonit rubla ja hoiuste (säästvate isikute) arv 528 000. Hoiuste keskmine suurus oli 893 rubla. Üldhariduslikes koolides õppijate arv oli 1971. aastal 212 400, kelledest 36 700 õppisid keskkooli IX — XI klassis. Kõrgemais õppeasutusis õppijaid oli 22 000. (EPL/LTE).

Nimistud põletatakse Rahaline korjandus

Pärast seda, kui oli teatavaks saanud Vietnami relvarahu kehtestumine, otsustasid kõik viis Rootsi riigipäevaparteid, et nimede kogumine Vietnami rahu heaks katkestatakse. Seniajani on arvestatud kokku umbes poolteist miljonit nime.

Ent see ei vasta täielikult tõele, kuna võib arvata, et esines ka rohkesti isikuid, kes kirjutasid alla rohkem kui üks kord. Tegelikult oli olukord selline, et teoreetiliselt võis üksköik milline isik kirjutada allkirju üksköik kui palju kordi.

See tähendab, ta võis peale oma tegeliku nime kasutada erinevaid, fiktiivseid nimesid ja teha seda niikaua kui käsi jaksas, aega jätkus või pliiatsis oli pastat. Ja teadaolevalt on seda ka tehtid, eeskätt organiseeritud FNL pooldajate pool.t

Köike seda on juba algusest peale kritiseeritud, eriti veel, kui paljudes koolides vanemad õpilased nõutasid allkirju ka lastelt, kes käisid esimeses või teises klassis. Kriitikud märkisid, et nimekorjandus ju oli hea, kuid seda oleks pidanud tegema teatud kontrolli all, umbes nii nagu rahvahääletust, riigipäevahääletust või midagi taolist.

Pärast lõplikku kokkulugemist Stockholmis põletatakse köik kohaletulnud nimekirjad.

Nimekirjade asemel tehakse riigipäevaparteide ettepanekul suur rahvuslik korjandus, kusjuures laekunud summast kasutatakse USA pommirünnakute tagajärjel hävitatud Bach Mai haigla taastamiseks.

Nimetatud haigla paikneb Hanois ja see on juba varem üles ehitatud Rootsi abiga. Praegu käimasolev korjandus, millest võtsid osa Radiohjälpen, Lutherhjälpen, Punane Rist ja Rädda Barnen, katkestatakse samuti, kusjuures nimetatud organisatsioonid ühinevad Bach Mai haigla korjandusega.

Kuid Rootsi ei abista ainuüksi Hanoid, vaid humanitaarset abi saadetakse ka Lõuna-Vietnami. Igal juhul tahetakse saavutada olukord, kus antud abi, kas rahaline või materiaalne, töepoolest ka läheb sinna, kus seda töepoolest vajatakse.

Varem toimunud abistamisprogrammid arengumaadesse on näiteks tihti rööpast välja jooksnud seetõttu, et annetatud summad on läinud kohalike bürokraatide taskudesse. Seega on tüliseltt abivajavad inimesed ikkagi jäänud vaeslapse ossa.

- **Kanadas Hamiltonis korraldati Endel Köksi ja Abel Lee ühine kunstinäitus.**
- **Stockholmis kihlusid Tommy Lööfgren ja Linda Rebane.**

Tarmak — eestlasest körgushüppe-kuningas

Eestlastele olid tänavused olümpiamängud pärastsõjaaegseist kõige edukamad. Jüride ja Jaanide vahva rahva esindajate käela riputati kaks kulda. Esmakordselt ajaloos tuli eestlastele kuld kergejõustikuski ja selle uhke saavutuse kordasaatjaks oli, nagu kõigile teada, körgushüppaja Jüri Tarmak. Kes aga Jüri Tarmak täpselt on, mis ta varem kerda saatnud, seda teatakse meil üsna vähe.

Meenutagem veelkord spordiajaloolist 10. septembrit Münchenis. Olümpiamängude viimne ala — körgushüpe. Võistlus peab selgitama, kes on berkel maailma körgushüppekuningas. Mexico mängude võitja ja flopp-stiili leiutaja ameeriklane Dick Fosbury on spordist loobunud ega ole oma tiitlit kaitsmas. Maailmarekordimees Pat Matzdorf on jäänud aga USA katsevõistlustel jouli alul üllatuslikult ainult neljandaks ega pääse Münchenisse.

Jüri Tarmak oma isaga.

Olümpia favoriitideks on seega nüüd kolme väikerahva esindajad: mullune Euroopa ja tänavune NL-meister loodulane Kestutis Shapka, kahekordne Euroopa sisehallide meister ungarlane Istvan Major ja tänavuse maailma parima tulemuse 225 hüpanud eestlane Jüri Tarmak. Aga körgele kepsata võivad ka rootslane Dahlgren, sakslane Junge ja noored ameeriklased Dunn, Jourdan ja Stones. On tulemas maailma kõig iaegade tugevaim körgushüppevõistlus. Kokku 17 võistlejat on vähemalt kord elus volksanud üle 220 sm!

Valikhüppeis 19 meest ületab kvalikatsiooninormi 215. Ainult väheste meistrite hüpped lähevad "aia taha". Nende hulgas on üllatuseks ka jänkide Dunni ja Jourdani omad. "Kehakultuuri" reporter Paavo Kivine jälgib võistlusi lähedalt. Anname talle järgnevalt sõja ja toome klambrites ta tsitaandile täiendusi.

"Pärastlõunal on see äikese-eelne ilm.Paraku on õhk ka teisiti elektri täis. Hüppesektoris ja selle ümber sagivad pidevalt finaaljooksudest osavõtjad, iga natukese aja tagant autasustatakse kedagi. Nii hulle tingimusi pole tõesti näinud.

Tarmak on end üle körvade sisse pakkinud. Tark tegu: õhtueeli läheb 10 kraadi külmemaks, tõuseb tugev tuul, hakkab tibutama vihma. Noor Stones on ja jääbki palja polopluusi väele külmetama, nagu poleks olümpiamedal muretsemist väärt.

Jüri valib algkörguseks 210, mille ületab esimesel katsel, nagu ka 215 ja 218. Üllatuseks kukuvad 218 peal välja favoriidid Shapka ja Major ning tugev rootslane Dahlgren. Edasi pääseb viis meest. Peale eestlase veel idasakslane Junge, jänki Stones, lääne-saksa meister Magerl ja Ungari teine mees Szepesi.

218-ni jõuavad Stones ja Tarmak võrdselt kolme katsega, Junge neljaga. Oma esimese mahaaetud katse olümpial teeb Tarmak 221-l. Kohe tema järel ebaõnnestub napilt hüpe Stonesil, samuti Jungel.

Teisel katsel riivab Tarmak üsna märgatavalt latti, see kõigub kaua. Viimaks tõstetakse lipp. See näib juba tähendavat medalit. Stones eksib veel kord samal viisil. Junge aga ületab körguse hirmuäratava varuga. Äkki näemegi temas peamist ohtu.

Kolmas katse viib ka südi Stonesi körgelt üle 221, aga on liig Magerlile ja Szepesile. Nüüd on eestlasel medal kindlalt taskus. Ent äkki ei rahuldagi enam muu peale kulla! . .

Keegi ei tea veel, kuivõrd enesekindlalt ja tahtejõuliselt Jüri just selleks medaliks on valmistunud. Aasta varem Moskvas oli Jüril olnud au vastu võtta körgushüppe kuldmedal ei kellegi muu kui Saksa olümpiakomitee esimehe Willi Daume käest. Miniatuurne koopia Müncheni omast. Autasustamisel oli Daume kutsunud Tarmakut Münchenisse päris medalite eest heitlema. Eestlane oli lubanud siis rohkem kui ainult naija visates: "Lähen ja vahetan koopia õige vastu!"

Veel kindlam enesele on ta suvel 1972. Viibides võistlusreisil Saksamaal saadab ta sealt vanemale vennale postkaardi olümpiaareeni pildiga. Tekst: "Vennasi Pea meeles seda staadioni, kus pooltteise kuu pärast võtan vastu kuldmedali."

223. Tarmak tõmbab kapuutsi pähe ja on nagu kerjusmunk. Stones — ikka veel uljust täis — ajab omadega löbusat juttu. Tarmak ajab maha. Taevas on süngelt pilves. Tõuseb tuul. Stones — maha! Junge — maha! Teine katse. (Kui palju eestlasi üle kogu maailma istub nüüd TV-de ümber ja peab pöialt!)

TArmak lendab kahtluseta üle. See peab olema kuld! (Õnne eelaimdus Jüri kaasmaalaste südameis). Hüppaja lehvitab korraks publikule. Stones on juba võimetu jalgu järele vinnama. Junge haarab tõusul latist. Viimased katsed on lootusetud. Sektoris könnib ringi üks eestlane & olümpiavõitja, üle nelja tunni kestnud heitluses pealejäänu."

Jüri Tarmak on teise generatsiooni sportlane. Isa Aadu oli omal ajal N. Liidu meister kettaheites. Tema eeskuju viib poja Tooma ja tema sabas sõrkiva Jüri varakult Pääsküla poiste spordiplatsile. Vibalikuna jääb Jüri jõualadel teistele alla, aga körgushüppes on juba siis parimate hulgas. Tõsisem sportimine algab keskkoolipäevil.

Jüri hüppab siis otsejooksuga karjapoissi. Sattudes Viktor Vaiksaare käe alla leiab tuntud treener selle olevat kasulikum üleminekuks rullhüppele. Ja rullstiili juure lõppeks Jüri jääbki.

Tulemuste areng osutub kiireks. 150 (1960), 175 (1962), 186 (1964), 200 (1965) ja 210 (1966). 19-aastasena tuleb ta esmakordselt Eesti meistriks (1965) ja hakkab parandama Eesti rekordeid. Talvel 1965-66 siirdub Jüri Leningradi astronoomiat studeerima. Samaaegselt aga hüppetase stagneerub.

Sellepärast luuakse viimaks sidemed Eesti spetside Fred Kudu, John Põldsami ja Toomas Saviga. Viimase abita oleks raske olnud ette kujutada olümpiavõitugi. Savist on nimelt saanud Tarmaku ihuarst, kes ravis terveks ka Jüri mullusuvise ohtliku põlvevigastuse.

Õpinguid vahetab Jüri fakulteeti — läheb üle majandusteaduskonda: Kuna ta jääb edasi Leningradi, siis ei kuulu ta enam Eesti spordiorganisatsiooni alla ja tema tulemusi ametlikeks Eesti rekorditeks enam ei võeta. Jüri Tarmakult tuleb aga igal aastal uusi kõigi aegade eesti tipptulemusi: 214 (1969), 217 (1970) ja 221 (1971). Kui ta on maailma edetabelis veel Mexico mängude aastal tulemusega 209 sajaesimene (!), siis on ta aasta hiljem t.4. ja mullu juba 25.

Kaks aastat kestab ettevalmistus olümpiaks moto all: "Võisteldes treeni, treenides võistle". Selle aja jooksul võistleb Jüri, kaasa arvatud Müncheni mängud, 94 korda. Kahel korral teenib ta ka rahvusvahelist tähelepanu. Euroopa meistrivõistlustel sisekergejõustikus saavutab ta a. 1971 Sofias hõbemedali sama tulemusega kui võitja Major — 217. Ka tänavu stardib ta sise-EM-il ja ületab juba 222. Sellest piisab aga ainult pronksmedaliks. Major võidab seekord hüppega 224 ja Shapka jääb 22-ga hõbemedalile.

Olümpia-aastal ületab Tarmak enne Münchenit körguse 221 kokku 11 korda. Körgushüppajaile on see uus stabiilsuse maailmarekord.

Hiilgavaimaks treeningvõistluseks jääb N. Liidu meistrivõistlustel kvalifikatsioon. Kõik körgused ületab ta nagu muuseas, seehulgas ka finaaliläve 215. Siis palub ta äkki lati tõsta 222-ni Esimesel katsel üle! Siis 225! Ja seegi alistub. Maailma tänavune parim ja kõigi aegade neljas tulemus (paremad on vaid Matzdorf 229, Brumel 228 ja hiinlane Ni Chin-chin 227).

Alles maailmarekordiline 230 jääb vallutamata. Mis sest, et nende ekstrahüpetega röövis eneselt särtsu järgmisel päeval peetud finaalvõistlusteks ja minetas seal kindla medalikoha. Peaasi oli olnud veenduda oma võimeis ja demonstreerida maailma tippklassi.

Tõenäoliselt ongi Tarmak "küps" hüppama kuhugi 228-230 lähedale. Eesti spordipedagoog Martin Kutman on hiljuti kriitiliselt läbi vaadanud kinogrammi Tarmaku rekordihüppest 225. Ta leiab ,et kunagise pelgulinlase hüppetehnika on viimastel aastatel mõneti muutunud: on suurenenud hoojooksu nurk ja paranenud hüpperütm. Tänu äratõuke ja hooliigutuste paremale ajastamisele on nüüd lati ületamine eeskujulik.

Loogiliselt võttes on Jüri Tarmaku järgmiseks eesmärgiks maailmarekord. Millised on ta shansid? Kehalised eeldused on olemas: pikkus 193, kaal 73 kg ja silmahakkavalt pikad jalad. Isiklik rekord 225 on sama kui 32 sm üle oma pea, mis heale jõrgushüppajale pole sugugi veel maksimum.

Brumel on hüpanud 43 sm ja Matzdorf 30 sm üle oma kehapikkuse. Tarmak on aga mõlemaist pikem. Kui suur on psüühhiline motivatsioon, seda Stockholmi horisondilt ei tea. See tavaliselt aastatega väheneb. Ja järgmisel hooajal saab Tarmak juba 27.

Eksmeister Brumel on üks neid, kes usub, et järgmine maailmarekordimees võib olla kas Tarmak või Shapka. See asjaolu, pluss teadmine, et Münchenis jäi "lagi" proovimata, tohiksid siiski tiivustada eestlast jäämа tippsportlaseks veel aastaks-paariks.

SAmal ajal kui enamik tippsportlasi paratamatult varem või hiljem kaovad unustusse, püsivad olümpiavõitjad spordiajaloo leheküigedel edasi kuningatena oma erialal. Tarmakule jääb löplik au sümboliseerida körgushüpet Müncheni eel- ja järelaastail.

REIN

300 läti kirikust ainult 100 kasutusel jumalateenistusteks

Ajakirjas "Latvija Sodien" (Tänapäeva Läti) ilmus dr. Visvalds Klive sulest pikem kirjutis kirikliku elu kohta okupeeritud Lätis, mis üldjoontes on samasugune nagu okupeeritud Eestis. Kirjutises, mida on referreerinud ka mitmed USA valmulikud väljaanded, tuuakse terve rida faktilisi andmeid usulisest tagakiusamisest, laostatud kirikuelust ja vaevaliselt edasipüsivast võitlusest usuvastaste kommunistidega. Kuna selles esineb möndagi meile teadmatut, esitame allpool möned iseloomustavamad faktid dr. Klive kirjutisest.

Enne 1940 sündmusi oli Lätis 297 luteriusu kirikut, praegu on neid ainult 100 ümber. Ligemale 200 luterlaste kirikut on kasutusel muuks otstarbeks või on need ligemale 30 aasta kestel sellevõrra lagunenud, et neid ei saa enam kirikutena kasutada. Teatav hulk kirikuid hävis aga sõjapäevil.

Riia suuremad kirikud on jumalateenistusteks suletud ja hooneid kasutatakse mitmesugusteks muudeks otstarveteks. Nii näiteks on Püha Maria katedraal muudetud kontserthooneks, vene õigeusu katedraalis asub kasvuhoone ja Püha Peetruse kirikus asetseb arhitektuuri muuseum.

Vaatamata usulisele sallimatusele ja raskustele, mida okupeeriv võim ligemale kolmkümmed aastat on veeretanud kirikutele, on usuline elu siiski veel võrdlemisi vilgas, kusjuures luterlaste hulk kogu Lätis püsib esikohal. Enne 1940 sündmusi oli Lätis luteriusulisi 56 prots., katoliiklasi 24 prots. jne.

Sama vahekord on praegugi püsima jäänud, kuna okupeeritud Eestis on möödunud aastakümnete kestel tuntuvalt suurenenud baptistide osatähtsus, mida aga Lätis pole märgata. Praeguses Lätis on peamised usud: luteri, katoliku, apostliku õigeusu ja alles siis baptisti usk.

Läti luteriusuliste kirikupeaks on praegu õpet. J. Matulis, kes 1969 sellele kohale asus, kuna endine kirikupea G. Turs lahkus.

Kuigi enamik Läti katoliikiasi elavad Latgalis, Läti idaosas, on katoliiklaste kirikupea V. Vaivodsi ametiruumid Riias, sest võimudele ei meeldi see, et kirikupea elaks omausuliste keskel. Apostliku-õigeusulised alluvad nüüd otseselt Moskvas asuvale patriarhile.

Usulise elu juhtide järelkasvule on tõmmatud tugevad piirid ette. Praegu olevat vastavas usulises seminaris vaimuliku elukutse vastu end ette valmistamis ainult 12 noormeest.

Mis puutub vaimuliku kirjanduse trükkimisse, siis olevat see rangelt takistatud nagu okupeeritud Eestiski. Kuid mõned üksikud vaimulikud raamatud on siiski aastate kestel ilmunud, kusjuures ainsaks perioodiliseks kirikuväljaandeks on Kirikukalender. Mõni aasta tagasi on uues trükis ilmunud ka uus Testament ja Lauluraamat.

Mõlemad aga vaevalt piisavas tiraazhis, nii et vaimuliku kirjanduse puudus olevat praeguses Lätis kõige suuremaks kirikumureks.

Huvitava momendina tänapäevasest kirikuelust Lätis märgis dr. V. Klive omas kirjutises seda, et teatavatel kommunistlikkudel tähtpäevadel või teatavate sündmuste puhul on kogudused kohustatud oma kirikuhooneid ehtima parteilipu ja muude poliitiliste loosungitega.

Samuti võimaldatakse väga vähestel vaimulikkudel aegajalt osa võtta mõningatest rahvasvahelistest kongressidest ja kokkutulekutest väljaspool Lätit, kusjuures need delegaadid olevat "veendunud võitlejad ülemaailmse rahu" eest, mis tähendab seda, et vaimulikkude hulgas on ka ustavaid parteiteenreid. (EPL/KE)

Mart Org esineb rootsi galeriis

Meie nooremapõlve tuntuimaid kunstikke Rootsis — Mart Org, avab 3. veebruaril iseseisva järjekordse näituse "Färg och Form" kunstigaleriis Sturegatanil, Humlegården ligiduses, Stockholmis.

Mart Org on sündinud a. 1935 Pärnus: kus ta isa töötas puidutööstuse alal. Sügisel 1944 saabus perekond põgenikuna Rootsi ja viibis aasta tuntud Loka-Brunni laagris Värmlandis. Loka-Brunn on tuntud juba mööduud sajandist oma allikavee ja tervislike vannide poolest. Viimasel ajal on koht jällegi korrastatud ja tarvitatakse puhkekoduna.

Mart lõpetas Rootsis reaalkooli ja jätkas õpinguid esialgu Konstfackskolas (1953-55), Signe Barth'i maalimiskoolis (1955-57) ja lõpuks Konsthögskolas (1957-62). Viimases olid tema õpetajateks Rootsi tuntud maalijaprofessorid Ewert Lundqvist ja Hugo Zuhr. Kes on näinud nende eelnimetatute maale, leiab sugemeid Mardi maalimisviisis.

Kunstnik Mart Org

Kunstnik on saanud Sandrevi ja Stockholmi linna stipendiume ja tema töid on omandanud kuningas Gustaf VI Adolf, The Seagram Collection New Yorgis, Västerási muuseum: Örebro linn, Visby muuseum ja Statens Konstråd.

Mart Org'i debüütnäitus toimus a. 1066 "De Unga" kunstigaleriis. Kriitikute vastuvõtt oli võrratu — keegi nimetas teda isegi põhjala Bonnardiks (Bonnard on tuntud prantsuse impressionist) ja müük oli ootamatult suur. Järgmine näitus toimus a. 1968 Gummesoni kunstigaleriis, selle järele a. 1971 Dr. Glas'i juures kunstnikust ema Leida kaastegevusel. Nii on tulev näitus tema neljas iseseisev näitus rootsi kunsti pealinnas Stockholmis.

Kuna Mart Org on oma iseloomult otsiv ja entusiastlikult rahutu, on ta palju reisinud. Tema õppereisid on teda viinud Itaaliasse, Prantsusmaale, Inglismaale, Ameerikasse ja Kreekasse. Juba aastaid maalib ta Itaalia Rivieral, mis oma looduse poolest sobib kunstnikule, kuid tema keskseks elupaigaks on siiski veel Stockholm.

Soovime kunstnikule edu ja loodame, et paljude kaasmaalaste kodusid tulevikus kaunistaksid Mart Org'i värvirikkad maalid. Külastame rohkearvuliselt tema näitust veebruaris "Färg och Form'is"!

R. RAIDVE

Ungari teadlase teooria: Soomesugu rahvaste algkodu Kesk-Poola ja Oka jõe vahel

Budapesti ülikooli arheoloog prof. Guyla Lazlo ei otsi soome-ugri rahvaste algkodu ei Aasiast ega Volga idapoolsest sopist, vaid asetab selle oma uurimiste põhjal Kesk-Poola ja Oka-jõe vahepealsele metsaalale. Ungaris on juba kümmekond aastat toimunud äge vaidlus prof. Lazlo seisukohtade ümber. Prof. Lazlo on värvikas ja mitmekülgne teadlane, kelle nime ja teoseid praegu hästi ka teiste maade soome-ugri teadlased tunnevad. 1975. a. Budapestis peetaval finno-ugri kongressi arheoloogia uurimuste kava korraldatakse tema nõuannete alusel ja selle kongressi tarbeks on tal juba tagataskus teine sensatsioon: uus idee ungarlaste asumisest Karpaatide orgu.

Prof. Lazlo seletas, et kuigi keeleteaduse ja arheoloogia suhted on kokkusurutavad, on need siiski veel ebaselged. Kui otsitakse soome-ugrilaste algkodu, tuleb see algkodu kõigepealt määritleda keeleteaduse meetodite järgi ja siis võtta selgus, kas küsimuse all olevat alal leiduvad sellise arheoloogilise kultuuri rajamiseks vastavad eeldused, mis võiks ühineda soome-ugri rahvaste eelkäijaile. See tõdemus mõjutab mõnel määral üldotsustust, kuid muid võimalusi pole.

"Meie eelajaloo esijärgud" (1961) nimelises teoses on prof. Lazlo esitanud uusi vaateid soome-ugri rahvaste algkodust. Kui varem seda otsiti lähis-Aasiast ja idapoolselt Volga maa-alalt, siis tema asetab selle Kesk-Poola ja Oka-jõe vahepealsesse metsade vöötmesse.

Juba kaua tagasi on algkodu otsimise parim põhimõte kasvanud välja niinimetatud looduslik-geograafilisest meetodist. See tähendab seda, et soome-ugrilaste keeltest koguti ühiseid loomade ja taimede nimesid, neist koostati loomateaduslik-taimeteaduslik-ajalooline kaart ja sinna, kus sarnanevj taimede ja loomade maailm oli, asetati algkodu asupaik. Eriti õietolmuanalüüsi üldistumine lubas usaldatavaid tulemusi.

Prof. Lazlo tõdeb, et kui keeleteadlased oletavad soome-ugri ajajärgu olevat olnud umbes 1000 aastat tagasi ja kuigi soome-ugri keeltel samad taime ja loomanimed võidakse veel nüüdki leida Siberis ja Euroopas, on Siberi ja Euroopa metsad umbes 4000 aastat tagasi kasvanud ühte.

Ta arvab, ehk siis kui need loodusgeograafilised raamjooned olid olemas, olid soomeugri rahvad juba kaua aega tagasi hajunud, need ei asunud enam oma algkodus.

Näib selliselt, et soome-ugri rahvaste arheoloogiline uurimusmeetod oleks nagu jõudnud umbtänavasse, mille abil ei kunagi võiks leida enam esiisade asukohta.

Ta usub aga, et on jõudnud siiski mne lahendusena. Ta märkas Björn Collinderi võrdleva uraali sõnaraamatu abil, et ainult kolm puunime, nimelt mänd, kask ja lepp on pärit uurali ajastust, aga et need puud moodustasid aastail 10000—5000 e. Kr. vahelisel ajal metsi vaid Kesk-Poolas ja Oka-jõe vahel asuval kitsal metsavöötmes. Sellele aga järgneb küsimus: kas oli sel alal omailmeline muinaskultuur?

Oli küll. Aastail 1100 ümber moodustus just sel maa-alal Swidry-kultuur, tuntud hilis-jääaegne kultuur, mille jätku võib kohata hilisemate soome-ugri rahvaste keskusis.

"Finnische-Ugrische Forschungeni" kriitika tema uuest vaatekohast oli tunnustust andev. Kui ta pidas selest ainest ettekande 1960. a. Helsingis peetud fenno-ugri kongressil, äratas see suurt tähelepanu. Kuna ta on Suomalais-ugrilaisen Seuran ja Suomen Muinaismuisto-yhdistyksen liige, siis anti talle 1969. a. Soome kõrgeim aumärk. Ta julgeb arvata, need soome eelajaloo ja arheoloogia uurijad, kes on alati kaldunud sellesse arvamusse, et soome-ugri rahvaste algkodu oli Euroopas, ei lükka tagasi tema käsitlust.

Ungaris on tema teooria põhjustanud ägedaid mõttevahetusi ja osa keeleteadlasist püsivad siiski truudena endisele arvamusele, kui prof. Peter Hajdu asetas soome-ugri rahvaste algkodu Lääne-Siberisse. Selle väitluse jooksul on tulnud esile uusi tõendeid ja arutlus kestab edasi. Ta väidab et tunneb siiski uhkust, et selle juba kümne-aastase teosega on ta muutnud ungari tänapäeva uurimistegevust elavamaks ja hoogsamaks.

Prof. G. Lazlo valmistas uue sensatsiooni arheoloogia alal. Ta on alati oma võitlusis ja aruthusis rõhutanud teaduslike meetodi tähtsust. Ta pole vaid kuiv teadlane, vaid ka loov kunstnik, ta joonistab ja kirjutab monograafiaid kunstiajaloo alalt. Tema mitmekülgne ja värvikas isiksus võib põhjustada veel palju tähelepanuväärseid üllatusi soome-ugri rahvaste muinasajaloosse kiindunuile.

Tal on praegu valmimas kaks uut teost: ja kirjutab monograafiat ungarlaste kahe grupina toimunud praeguse Ungari alale siirdumist ja valmistab ühiskondlik-ajaloolist analüüsi Kama-jõe ääres leiduvaist pronks-ajastu haudadest.

Võidakse olla kindlad, et see Kama äärne soome-ugri kalmude käsitlus suudab valgustada ka soome-ugri rahvaste eluviise. (ME)

K. Pätsi mälestusaasta EPK üleskutse eestlasile

Eesti Vabariigi president Konstantin Pätsi sünnist möödub 23. veebruaril 1974 sada-aastat. K. Pätsi teened Eesti uuemas ajaloos rahvuspoliitilise õiguse ja riikliku iseseisvuse eest võitlejana on erakordsed. Alates käesoleva sajandi algusest seisis ta eestlaste võõrast võimust vabastamise ja enesemääramise õiguse eest võitlejate esirinnas.

K. Pätsi ja tema aate kaaslaste ühispingutus, eesti rahva rõhuval tahtel ja innukal toetusel, kandis Vabadussõja võitlustes 1918-1920 vilja. Iseseisev Eesti Vabariik sai teoks. Venemaa oli sunnitud alistuma ja tunnistama Eesti Vabariiki tema ajaloolistes piirides Tartu rahulepingu alla kirjutamisega.

Vabadussõja järgses ülesehitavastöös oli K. Päts üheks julgeks teguidele ergutajaks ja uute värskete ideede andjaks.

Idast tulnud vägivald 1940.a. katkestas hoogsa ülesehitustöö arengu iseseisvas Eestis. President K. Päts küüditati Nõukogude Liidu teadmatusse, kus president Konstantin Pätsi elu pidi kustuma, märtri saatuses.

K. Päts jääb Sovjeti vägivalla aktile vaatamata, rahvaste enesemääramise õiguse eest võitlejana püsima ajaloolise riigimehe isiksusena. Ei ainult eesti rahva, vaid kogu demokraatliku riigikorda hindavate ja ihkavate rahvaste peres. Eesti rahvale aga kui meie rahva uuesti tõusu ja iseseisva riigi sümbolina läbi aegade.

K. Päts oli valitud Eesti Vabariigis Põllumeeste Erakonna liikmena, Põllumeeste Kogude Esinduse auesimeheks. Eesti Põllumeeste Kogude erakond vabas maailmas hoides kinni ja austades meie rahva enamustahet, lähtub meie rahvus- ja oma riiki taas taastavastöös põhitõest: "Surmani truu oma rahvale, vabaduse ideaalile ja isamaale".

EPK on veendunud, et meie iseseisvuse eest võitlus ei rauge ega väsi. Tõstkem võitlusindu president Konstantin Pätsi 100.a. sünnipäeva Mälestusaasta puhul 23. veebruarist 1974. See aasta kandku meie mõtteid ja meil: President Konstantin Pätsi Mälestusaastana. Eesti rahva iseteadvust tõstva ja võitlusvaimu tugvendava aastana.

K. Päts ütles: "Mis meid rändajaid kodumaale tagasi veab, seda ei seleta ka kõige paremad sõnad, vaid seda õpitakse siis tundma, kui väevõimuga kõik need sidemed purustatakse, millega sa eluaegselt selle pinna külge kõidetud oled olnud."

Kutsume üles kõiki iseseisvusmeelseid eestlasi selle aasta jooksul tähistama K. Pätsi kui Eesti Vabariigi sümbolit E.V. aktustel, Võidupüha kokkutulekuil, sõnas, kirjas ja kus

Konstantin Pätst sünnist möödub 23. veebruaril 100 aastat.

võimalik raadios ja TV-s. Kus see teisiti pole võimalik, siis mõtteis ja südameis.

Meie rahvas on teadlik, et Konstantin Pätsi kui riigimehe isiksust ei ole võimalik Eesti ajaloost isegi vägivalla abil kustutada. K. Pätsi elutöö ja saatus jääb püsivaks tõendiks iseseisva Eesti taas uuestisünni õigusele.

EESTI PÕLLUMEESTE KOGUDE ESINDUS

Uus doktor

Aadu Andres Pilt omandas doktorikraadi füüsika alal Hamiltonis Mc-Masteri ülikoolis Kanadas.

Töötab praegu Canada Natural Research Councili stipendiaadina Heidelbergi ülikooli juures — "Max Planck Institute für Kernphysik".

Aadu Pilt sündis 11 dets 1945 a Rootsis. Keskhariduse omandas Torontos Humberside Collegiate'is. Lõpetas Toronto ülikooli matemaatika-füüsika teaduskonna 1964. a. ja omandas magistrikraadi Edmontonis Alberta ülikoolis 1969 a. Tema doktoriväitekirja teemaks oli "Nuclear Structure of 21 Ne and 29 Si".

Akadeemiliselt kuulub Aadu Pilt Eesti Üliõpilaste Seltsi.

Venemaal rakendati toiduratsioneerimisi

Kolhoosituru Venemaal

Lõikuse ebaõnnestumise ja lonkava impordi tõttu ähvardab Nõukogude Liidu rahvastikku kohati näljaoht. Selle tõttu toimuvat paiguti ka juba toiduainete ratsioneerimine. Shveitsi ajalehe "Der Bund" (nr. 304 — 1972) andmeil ratsioneeriti enneköike või ja kartulid. On teada, et normikaardid said Jaroslavl (oblastilinn Vene NFSV lääneosas), Kaasan (Tatari ANSV pealinn) Ivanovo (oblastilinn Vene NFSV lääneosas), Astrahan (oblastilinn Volga suudmealal) ja Brjansk (oblastilinn Vene NFSV lääneosas), kus ratsioneerimine teostati juba septembris. Ka ratsioneeriti seal liha Astrahanis saavat iga elanik 250 grammi vöid kuus, mujal 250 grammi nädalas. Kartuleid saadavat kuu kohta 10 kilo.

Lõikuse ebaõnnestumine esines kolhoosi- ja sovhoosimajanduses, mitte aga kolhoosnike-sovhoosnike eramajanduses, mis nüüd peamine Nõukogude Liidu rahvastiku varustaja. Müümine on võimalik kolhoosituruil, kus kehtivad vabad (nõudmises ja pakkumisest sõltuvad) hinnad. Riiklik-ametlike hindadega võrreldes on kolhoosituru hinnad umbes neljakordsed. Näiteks maksis seal liilkapsa kilo — detsembris 1972 — 3 rubla.

Aia- ja õuemaana võidakse kolhoosnikele ja sovhoosnikele anda pere kohta kuni 5000 ruutmeetrit maad. Seega on eramajanduse kasutada Nõukogude Liidus praegu umbes 15 miljonit hektarit maad riikliku 1000 miljoni hektari vastu.

Kuid sellele vahekorrale — 15: 1000 vastu — vaatamata andis erasektor 1971. aastal 34 prots üldisest lihatoodangust, 35 prots piimast, 51 prots kartuleist, 2 prots päevalillede seemneist ja 20 prots villast. See on näide, kui intensiivne ja tootev on eramajandus ja kui vähetasuv ning -andev kollektiiv-põllumajandus.

Hrustshovi ajal oli kavas eramajanduse täielik likvideerimine. ja vaatamata sellele, et saagid erasektoris olid ühelt hektarilt umbes 50 prots võrra kõrgemad kui kolhoosi- ja sovhoosimajanduses. Seega vastas erasektori keskmine saagikus maailma keskmisele saagikusele. Lisaks puuduvad eramajanduses ka kaod, mis kollektiivmajanduses esinevad transpordi, säilitamise ja jaotamise protseduuris.

Mida eramajandus Nõukogude Liidu elanikele tähendab, sellest kõneleb Laszlo Revesz oma raamatus "Der Bauer in der Sowjetunion" (Bern 1972). Olukorra iseloomustamiseks on ta kasutada 1964. aastat pärinev täpne statistika, millele vastavalt eramajandus andis siis 70 prots kartulite kogutoodangust, 42 prots puuviljast, 44 prots lihast, 45 prots piimast ja 76 prots munadest. Ka andis eramajandus umbes veerandi kõigist viinamarjadest ja umbes poole kõigist teistest marjadest. Põllumajanduslikult kasutatavat maad oli siis Nõukogude Liidus 227,7 miljonit hektarit, sellest eramajanduse kasutada ainult 8,17 miljonit hektarit. Seega andis eramajanduse kasutada olev 2,7 prots põllumajandusliikku maad umbes ühe kolmandiku kogu agraarproduktsioonist.

Kõige tugevamana esineb eramajandus Gruusias. See on seal nii tasuv, et kolhoosnikud kasutavad isegi lennukeid oma saaduste transportimiseks kas Moskva või Leningradi kolhoositurule. Öeldakse, et ainuüksi korvitäis tomateid tasuvat juba lennu Moskvasse.

Ka on see üldiselt teada, et ainult eramajandus võimaldab kolhoosnikel äraelamise, sest kolhoosidest saadav töötasu — umbes 60 rubla kuus — ulatub vaevalt elatustaseme alamäärani.

Aastal 1970 elas Nõukogude Liidu rahvastikust (245 miljonit inimest) 43 prots maal. Ka moodustavad 27 miljonit kolhoosnikku ja sovhoosnikku umbes 30 prots kõigist töötajaist. Seega on vähemalt ühe kolmandiku töötajate sissetulek allpool vajalikku miinimum-taset. See põhjustabki töö eramajanduses. Ka näitab Nõukogude Liidu ametlik statistika, et kolhoosi- ja sovhoosimajanduse kaudu suudab üks põllumajanduses töötaja varustada toiduainetega 5—6 isikut, USA-s aga kuni 18 isikut, kusjuures seegi on näide, millise taseme omab sotsialistlik ja millise taseme vaba agraarmajandus. (EPL/L)

Oikumeenilisi teenistusi

Teatavasti toimus järjekordne oikumeeniline nädal 18-25 jaanuari vahel. Sel puhul jutlustas kõlalisena Hofors kirikus 21. jaan. ülempreester M. Juhkam.

Oma jutluses jutlustaja tõstis eriti esile vajadust intiimsemaks koostööks kõikide kirikute ja kiriklike organisatsioonide vahel, kuna ateistlik maailmavaade on vallutamas ja ähvardamas mitte üksi neutraalseid vaid ka kristlasi. Samal päeval teenis ülempreester M. Juhkam kaasa Johannese kirikus Stockholmi kristliku koostöö organi poolt korraldatud suurest jumalateenistusest ,kus olid esindatud kõik Stockholmis töötavad kirikud oma vaimulike kaudu. Rootsi kirikut esindas Stockholmi piiskop I. Ström. Ülempreester M. Juhkam pidas eespalve tagakiusatud kristlaste eest raudeesriide taga ja teietes diktaatorlikes maades. Viimane võttis osa ka "Collegim pastorumist" mis seekord oli kokku toonud eri kirikutest üle 120 esindaja.

● **Hollandi linnas Pennsylvania osariigis USA-s ristiti Karin (u-na Lepik) ja James Wilsoni tütar Karin-Aleksandra.**

Moskva omapärased "pressikonverentsid" sissepääsumaksu eest

Kord kuus korraldatakse Moskvas ühes rahvaülikooli taolises asutuses pressikonverents rahvale. Sinna võib igaüks tulla, kes ainult maksab 50 kopikat sissepääsuks ja esitada küsimusi. Kuna nõukogude ajakirjandus informeerib rahvast väga puudulikult ja ühekülgselt, on küsimusi alati palju. Teadagi on küsimused "sündsuse" piirides, sest terrori-rezhiimis üleskasvanud nõukogude kodanik teab, et "halb küsimus" võib tähendada sõidupiletit sunnitöölaagrisse.

Ühel äsjasel pressikonverentsil oli küsimustele vastajaks noor ajakirjanik Konrad Smirnov, kes viis aastat on töötanud korrespondendina välismaal. Ta andis kõigepealt umbes pooletunnise ülevaate maailma uudistest, kommenteerides neid nõukogude vaatevinklist. Tema ettekande ajal inimesed hakkasid kirja panema küsimusi ja toimetasid need siis juhataja lauale.

Keegi oli küsinud, kui palju kommunistlik partei sai Ühendriikide valimistel häälí.

25 000 vastas K. Smirnov, ruttas aga kohe seletama, et USA komparteil tegutsevat väga rasketes tingimustes ja panevat peamise rõhu oma programmi selgitamisele rahva keskel, mitte niivõrd häälte püüdmisele...

Järgmine küsimus: Mis on Hanoist järel pärast raskeid pommitamisi?

Vastus: Kõik kivimajad olevat veel püsti, hävinud puumaju olevat aga kerge asendada. Rahval linnas olevat toitu külluses ja moraal kõrge.

Küsimus: Miks N. Vene ei ole saatnud oma mehi Kuu peale?

Vastus: Aga sellepärast, et see olevat liiga suur kulu, ja pealegi asjatu kulu, USA on selleks ohverdanud 23 miljardit dollarit. Selle rahaga võiks ehitada 5 hiigel-elektrijõujaama või 5 miljonit "head korterit".

Kumba eelistada, kas kortereid või kuureise? Vastaval kohal antud tugev aplaus näitas, et venelased eelistavad kortereid. Vastuküsimus oli kavalasti esitatud, sest nälg korterite järele on N. Venes tohutu.

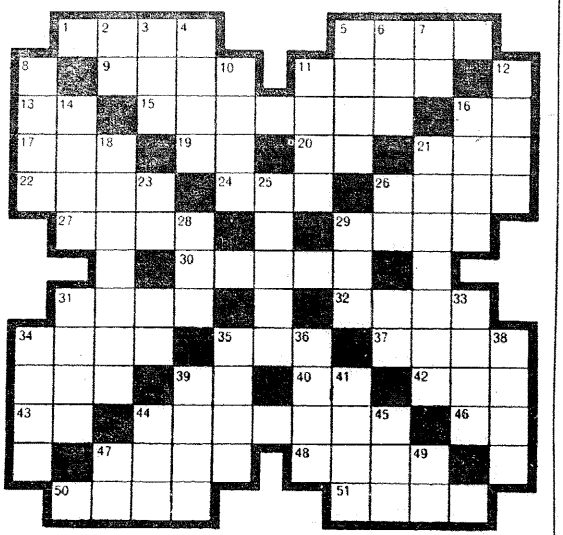
Keegi tahtis teada, kas vastab tõele, et kulla hind tõuseb. Moskvas olevat ärevus, et varsti enam ei saa lautassõrmuseid, kuna kuld kaduvat leti alla.

Vastus: Ei maksa uskuda igasugu kuulujutte.

Üks kuulaja tahtis teada, mis on saanud Svellana Allilijevast. — Ei midagi erilist. Ta abiellunud ühe ameerika ärimehega, aga läinud lahku. Keegi küsis veel, kuidas on juutide väljarändamisega. Kas tõesti tegutseb salajane sionistlik organisatsioon? K. Smirnov jättis viimasele küsimusele vastuse andmata, märkis aga, et väljarändamine arenevat suujuvalt. Sooviavaldajaist 95 prots. olevat juba läinud. Ei sõnagi sellest, et lahkujatel tuleb maksta suuri summasid N. Venes kooliskäimise eest.

"Pressikonverents" on kavalalt korraldatud, sest selle abil saab rahva keskel parimini teha propagandat ja iga sündmust ära seletada kommunistliku vaatevinkli järele. Küsimustele vastajateks on alati parimad ja osavamad propagandistid.

EPL ristsõna nr. 5

Paremale: 1 mängude mäng 5 alaealist 9 vastsed 11 praht, rämps 13 argoon 15 küündima 16 poksispordis tarvitatav lüh. 17 tummfilmikoomiku Patachoni partner 19 vanuse 20 teadeteagentuur 21 rootsipärane mehe mini 22 suur kelk 24 küsimus 26 rahaasutus 27 eestikeelne ajakiri 29 end. majanimetus Tallinnas 30 mittekristlane 31 isikutunnistus 32 pink 34 ebaõige 35 õli Inglismaal 37 Doonau lisajõgi Baieris 39 valukarjatus 40 naatrium 42 teatud seisukord 43 mi-bemoll 44 teater Tallinnas 46 negatsioon 47 emane koer 49 onu, naljatedes 50 on last ootav naine 51 sirgelt.

Alla: 2 kõrge aade 3 kont 4 ettepoole 5 väike veekogu 6 elukutse 7 sina 8 õlitaim 10 naisolevus 11 tuntud näitleja Stockholmi Eesti Teatris 12 Eesti kirjanik 14 ümbritseb pilti 16 nägus 18 kaugelt 21 renessans-stiilis loss 23 niinimetatud 25 taevaelanik 26 tiitel (lüh). 28 viga (laste keeles) 29 elamus magades 31 frisuur 33 vanusele 34 viha, leppimatus 35 abistaja 36 Eestis luuletaja (+) 38 sea häälitsus 39 tuhv 41 Gustav Suitsu abikaasa eesnimi 44 jää (saks. k.) 45 toiming 47 noot 49 ühendatud riigid (inl. k. lüh.).

Lahendus 4:

Paremale: 1 kamar 5 Maine 9 Ares 11 part 13 vallatu 15 nd 16 isa 18 si 19 tee 20 titt 22 mai 23 sall 24 keel 26 lumi 27 aasta 28soni30onud 32 noor 33 ida 35 suur 37 its 38 al 40 rue 41 is 42 pasteet 44 re 45 erde 46 Veem 48 kolle 49 raske.

Alla: 1 kriit 2 ma 3 arv 4 reas 5 mats 6 aru 7 it 8 Endel 10 slim 11 padi 12 esik 15 neliI7atetoos 19 tambuur 21 te 23 su 25 lai 26lao 28 sots 29 nr 31 duur 32 niisk 33 Ilse 34 alev 36 reede 38 aade 39peer42 prl 43 tea 45 El... 47 ms.

Nõutakse ikestatute komiteed

Washington (VES) — USA kongressi Esindajatekojas tõsteti taas üles küsimus Ikestatud Rahvaste Komitee moodustamiseks parlamendi juurde, milline on kõne all olnud korduvalt ka varematel aastatel, kuid ei ole toime tulnud välisministeeriumi vastuseisu tõttu.

Seekord esitasid ettepaneku Samuel Stratton (demokraat), Daniel Flood (dem), Edvard Dervinski (republikaan) ja Martha Griffits (dem).

Nende ühtelangevate sisudega ettepanekud näevad m h ette N Liidu vägivalla teostamist väikerahvas, te kallal ja nende rahvaste olukorra uurimist.

Tiina Lipp auhinnafondi

TORONTO (EPL) — Eesti Kultuurikogu Kanadas valis noore kostüümi- ja teatrikunstniku Tiina Lipu (näitlejapaar Reinik-Lipu tütar) eesti kultuurauhinda Kanadas väljaandva Eesti Kultuurifond Kanadas toimkonna liikmeks surma läbi lahkunud näitlejatar Maie Suur alliku asemele.

Tiina Lipp lõpetas Ontario kunstikolledshi a. 1964 kuulutusillustratsiooni alal, millele järgnesid õpingud 3 a. teatrikunsti keskuses Londonis, Inglismaal. Ta on seejärel töötanud kostüümide ja dekoratsiooni alal Royal Alexandra teatris Torontos, siis 3 hooaega Manitoba teatrikeskuses Winnipegis, A-st 1971 on Tiina Lipp CBC teenistuses Torontos. Selle kõrval on ta vabakunstnikuna andnud oma loova panuse Sha wFestival-teatrile Niagaras (4 lavastuses), samuti Stratfordi ja Londoni teatreile Ontarios.

Tiina Lipp

Kuidas kohviubadega vene põldu väetati

NEW YORK (VE) — "New York Times'i" Moskva korrespondent kirjutab oma leheS järgmise loo:

"Inimesed üle kogu maailma hakkavad järjest ja järjest enam langema bürokraatia ja paberihaiguse ohvreiks. Kuid harva on dokumendid käsikäes N. Liidu raudse bürokraatiaga kui sovjetimaa äsjane põlluväetise suursegadus.

Sellest kirjutab kujukalt riiklik ajaleht Izvestija. Põlluväetisega laaditud raudteevagun oli tee! Terbuni, mis asub 250 miili Moskvast lõunapool. Samal ajal aga laaditi rongile 728 niinepuu kiududest kotti kohviga sihtkohaga Jeletsi, mis asub 33 miili Terbunist eemal.

Moksva lähedal asuvas uues Proletariaadi raudteejaamas juhtus aga saatepaberitega väikene eksitus. Raudteeametnikud olid eksikombel kohvisaadetise paberid põlluväetise juurde pannud ja vastupidi. Nii läks väetis Jeletsi ja kohvi Terbuni.

Terbunis oli ametmeeste üllatus suur kui ebatavalise välimusega põluväetis kohale saabus. Izvestija ütleb: "Terakesed, kuigi värvilt ja vormilt väetisest mitte palju erinevad, ei lahustunud vees. Peale selle oli saadetis niinepuu kiududest kottides, mis oli ebatavaline, sest väetise transpordiks kasutatakse meil N. Liidus plastist kotte."

Ametnikud hakkasid aru saama, et tegemist peab olema mingi eksitusega ja kandsid asja ette Birkini jaamaülemale. Kuid jaamaülem osutus meheks, kelle usk dokumentidesse ja paberitesse oli absoluutselt vankumatu. "Ärge mõtelge välja uusi lugusid "Tuhande ja ühe öö" muinasjuttudele lisaks," ütles ta. "Saatke saadetis otsekohe Põllumajanduse Instituuti mahalaadimiseks.".

Ka Põllumajanduse Instituudis oli samuti üllatus suur, kuid kui Birkini jaamaülem telefonitoru pihku haaras ja instituudi juhatajale käratas, et vagun tuleb jalamaid tühjaks laadida või muidu saate karistada kaubavaguni käigust väljalülitamise eest, siis talitas instituut nii nagu kõrgemalt poolt käsiti.

Kutsuti välja üks instituudi agronoomidest, kes võttis kotist peotäie kohviube ja kõndis nendega laboratooriumi. Kutsuti kokku asutuse spetsialistid, kuid neil kõigil puudus julgus paberikultusele vastu hakata.

"Kuna paberid ütlevad, et tegu on väetisega, tuleb teil vagun maha laadida ja seda kiiresti," oli nende üksmeelne otsus.

Sellest punktist alates muutub Izvestija toon pahandavaks ja ta nimetab instituudi eriala inimesi "mõttelagedа rutiini ohvreiks", lisades, et iga õigustatud kahtluse korral tuleb kaup Nõukogude agraarseaduste kohaselt laoruumi koguda kuni kõik kahtlused on kõrvaldatud.

Agraarseadused või mitte — instituut laadis kohvikotid maha ja saatis kohvioad väetise nime all kolhoosidesse ja sovhoosidesse kiiresti laiali.

Mõned kolhoosis visati kotid räästa alla ootama, teistes "külvati" aga kohvi põllumulda väetama.

Vahepeal oli aga üks Põllumajanduse Instituudi agronoomidest, kes ühest kotist purgitäie kohviube oli kõrvaldanud, saatnud "materjaliproovi" üle keemialaboratooriumi. Keemik, kes seda pidi analüüsima, oli aga purgi oma katsejaama riiulile seisma unustanud. Izvestija mainib edasi: "Kuni tänase päevani seisab klaaspurk kohviubadega unustatult Põllumajanduse Instituudi keemialaboratooriumi riiulil."

Edasi jutustab nõukogude ajaleht, et lõppeks saadeti käskkiri välja igasse kolhoosi ja sovhoosi, keda "väetisekotiga" oli õnnistatud, need jalamaid Põllumajanduse Instituuti tagasi saata.

Kolm kuud hiljem olidki kohvikotid instituudis tagasi — puudusid vaid üheksa, mis arvatavasti oli maa väetamiseks ära kulunud.

"Kohvi hind on kõrge," ütleb Izvestija "ja riik sai üheksa kohvikoti kaotsiminekuga palju kahju."

Kahjuks ei räägi Izvestija midagi sellest, mida ütlesid Jeletsi kodanikud, kes kohvi asemel äridest põlluväetist ostsid.

Eestlased on ainuke vähemus Rootsis, kel on kaks korda nädalas ilmuv informatsiooni- ja uudisteleht päevaajakirjanduse tüübist, eestluse häälekandja

EESTI PÄEVA-LEHT

Seda eelist on eesti rahvusgrupil põhjust hoida üldise kogunemisega tellijaskonda. Rootsi ajakirjandusel on rasked ajad ja neile antakse riiklikku abi. Eesti ajalehte ei aita aga keegi muu kui eestlased ise. Seepärast on oluline, et

kõik eestlased on eesti ajalehe TELLIJAD

Helistage EPL talitusele tel. 08/21 84 46. Paneme Teile ajalehe käima. Või tellige otse kõikidest postiasutustest Rootsis ja Skandinaavias.

Leinateateid

†

Mälestame leinas armast sugulast

Johannes Sagrits'at

JOHANNES LOOTSMAN
perekonnaga

ANITA TOBRO

…NDEL KUNSTMAN

†

Head perekonna sõpra

Johannes Sagrits'at

mälestavad leinas

AIVO AAS
abiskaasaga

ENDEL SAAR
perekonnaga

FRIEDRICH LÕBU
perekonnaga

Puhka rahus Juhan!

†

Ootamatult surma läbi lahkunud armast sõpra ja kodurandlast

Johannes Sagrits'at

leinavad ja mälestavad

JOOSEP TULL
abikaasaga

ANETTE P. ARING

ELFRIEDE LAI

EMIL OIDERMAA
abikaasaga

†

Hea perekonna sõber

Johannes Sagrits

Mälestavad

G. MÄND abikaasaga
E. TÜLI abikaasaga
LINDA VAHUR

Kohalik elu

GÖTEBORG

Kirjanduslik matinee

Pühapäeval, 11. veebruaril toimub Göteborgi FORUM-i lokaalides, Dr. Fries Torg (Södra Guldheden) keskpäeva kirjanduslik üritus, mis on pühendatud Marie Underile ja Karl Ristikivile. Algus kell 12.30.

Kavas on köned, luulet, proosat ja muusikat. Kaastegevad: Lidia Saarman, Helju Broberg, Arvo Mägi, Göteborgi Eesti Naiskoor, Arvi Moor, Evald Soomägi.

Sissepääsu-hind 6 kr., õppivale noorsoole ja pensionäridele 3 kr., Göteborgi Eesti Algkooli õpilastele tasuta.

Koitjärve pidu

Koitjärve Sihtasutuse Täiskogu pidu, mis peetakse laupäeval, 3. veebruaril Gamlestadeni Medborgarhusetis, algab kell 18 (kl. 6 p.l.), mitte kell 19, nagu varem teatatud.

Täiskogu aastapidu on traditsiooniline üritus, mis toimub võimalikult iga aasta veebruarikuu esimesel nädalal. Selle kavas on esmalt aruanded Sihtasutuse tegevusest. Järgnevad ettekanded Tallinna lipkonna noortelt ja lõpuks on üldtants muusikaga noorte-orkestrilt. Kogu peo ulatuses toimub koosviibimine laudade veeres, kusjuures toitude eest hoolitsevad Koitjärve daamid.

STOCKHOLM

EDU ettekandeõhtu

Laupäeval, 10. veebruaril kl. 14 korraldab EDU Rootsi osakond ERN ruumides, Arsenalsgatan 1, ettekande õhtu, kus EDU välissekretär ALeksander Kompus köneleb rootsi poliitikast kanadalase nähtuna. Liikmed ja külalised teretulnud.

UPPSALA

Pensionäride kokkutulek

Uppsala Eesti Seltsi pensionäride sektsiooni järjekordne kokkutulek leiab aset Uppsala Eesti Kodu ruumes, Geijersgatan 12 teisipäeval, 6. veebruaril kl. 15.

Koosolek ja laevareis

Eesti Üliõpilaskond Rootsis esindajatekogu koosolek toimub laupäeval, 17. veebruaril. Päevakord vastavalt EÜR põhikirjale. Seoses koosolekuga toimub laevareis Soome, kusjuures koosolek ise peetakse laeva pardal. Majutamine kaheinimese tubades meodsas soome hotellis. Siduv ja kohustuslik eelregistreerimine: J. Raag, tel. 018/13 65 06 ehk 018/10 76 53 hiljemalt 1. veebr.

Hind Uppsalast edasi- tagasi, hommikusöök ja laevakabiin 69:-. Koguneminskoht Uppsala peajaamas laupäeval, 17. veebr. kl. 9.30. Ärasõit samal päeval kl. 10. Tagasisõit pühapäeval, 18. veebr. kl. 10 Naantalist, Soomest. Grupireisile Soom e on kõik eesti üliõpilased südamest teretulnud.

†

Armast isakest

Heimar Kopler'it

Sünd. 17.2.1879 Tallinnas
Surn. 21.1.1973 Tallinnas

mälestavad sügavas leinas

OSKAR, LEIDA ja AILI

Puhka rahus kodumaa mullas!

†

Uinus vaikselt meie ema

Ellen Johanna Wiiding

n-na Heikkinen

Sünd. 25.5. 1883 Jyväskylä
Surn. 24.1. 1973 Stockholmis

Leinavad

DAGMAR ja LEA

ARNOLD ja EDUARD

SUGULASED
Soomes

Matusetalitus toimub laupäeval, 10. veebruaril kell 12.30 Sandsborgi surnuaia kabelis.

EESTI MAJA WALLING. 34-I

Tel. 114777 (majavanem) 218134 (perenaine)

● **Perenaise töökoorma kergendamiseks,** nagu eraldi kuulutusest on selgunud, otsib Eesti Maja inimest, kes 4—8 päeva kuus oleks nõus perenaist asendama, talle vabu päevi võimaldades. Koht sobiks hästi koduperenaise praktikaga naisele, kes neil päevil hoolitseks jooksva töö eest, kusjuures planeerimine ja sisseostud jäävad korralise perenaise kanda. Töö laadi, aegade ja sobivate päevade suhtes saab kokku leppida. Palume lähema informatsiooni saamiseks helistada perenaisele pr Pärtmale telefonil 21 81 34 või majavanemale Mart Nurgale telefonil 11 47 77.

● **Käsitööhuvilistele peaks rõõmu pakkuma** teade et Eesti Majas jälle uued kursused pr Pärtma juhtimisel käiku lähevad Nimelt jatkub tohistöö (nn näversöm) kursus algajatele ja edasijõudnutele ja uudisena piltkoe (flamskvävnad, bildväv) kursus. Tohistöö on eriline pilutustehnika linasel riidel, mis pärineb Põhja-Rootsist — muide on see tehnika oma nime saanud kasetohust, mille peale töödeldav riie vanasti pingutati. Kursus igal kesknädalal kell 19.00 alates 14/2. Piltkude on ehk enam tuntud käsitöö — väikesel raamil kootakse linasele lõimele mitmevärvitehnikas motiiv linasest ja villasest lõngast. Kursuse kavasse kuulub ka värviõpetus. Piltkude igal teisipäeval kell 19 alates 13/2. Lähemaid andmeid saab pr Pärtmalt telefonil 21 81 34.

● **Sissekäigu trepikoda nr. 32** Eesti Majas on nüüd remontimisel (nr. 34 trepikoda tehti korda seoses klubiruumide valmimisega). Maalrid töötavad trepikojas, mis peab muutuma sama esinduslikuks kui nr. 34 sissekäik. Tööde algamine venis seoses uute Eesti Lasteaia ruumide ehitamisega, millised on nüüd enam-vähem valminud ja kuuluvad kuuvahetusel avamisele pärast viimaste pisiasjade korraldamist. eesti Maja muutub üha rohkem eestlaste ühiskonda teenivaks!

Leinateateid

Kuusalus, Eestis, suri 14. jaanuaril August Salurand.

Sudburys, Kanadas, suri 5. jaanuaril Leida Köverik, sünd. 26 märtsil 1911 Toris.

TV *Torsdag*

Skol-TV:
9.00—9.10 Dags 5. Mellanstadiet.
9.20—9.40 I Nordamerika. 2. Chicago, Illinois. Mellanstadiet.
9.45—10.05 Was gibt's? 2. Högstadiet.
10.10—10.25 Teknik i vardagslivet åk 2. 3. Optik. Lågstadiet.
10.35—10.50 Ute i världen åk 2. 2. Två barn en dag i Istanbul. Lågstadiet.
11.00—11.15 En francais — franska för vuxna. Färg. 3. Le vin rosé.
Skol-TV:
12.00—12.15 Titt ut i naturen åk 3. 5. När snön ligger djup. Lågstadiet.
12.20—12.40 Dags 5. Mellanstadiet.
16.30—16.45 Vanna och Grönberg. Färg.
17.30—17.55 Regionalt: Östblick.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Ventilen. Färg.
18.30 Halvsju. Färg.
19.30 Glädd dig du skåning — visor och låtar från Skåne presenterade av Lennart Kjellgren. Färg.
20.05 Underbarnet Phu Dong och hela riket. Färg. En vietnamesisk saga.
20.35 Rysk zigenarteater. Färg.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Brödbärerskan. Färg. I rollerna: Martine Sarcey, Sim, Philippe Leotard.
22.00—22.05 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse. Färg.
17.35 Det var en gång en sommar. Färg. Fjärde delen.
18.00 Våra folksjukdomar. Färg. 3. Allergi.
18.30 Hem ljuva hem — engelsk komediserie. Färg. 3. Vad rätt du gjort . . .
I rollerna: Sidmey James, Doama Coupland, Robin Stewart och Sally Geeson.
18.55 Expedition till stenåldern. Färg. En grupp tjeckoslovakiska vetenskapsmän har besökt Västaustralien och redovisar i en programserie sina intryck och erfarenheter av möten med dessa trakters urbefolkning.
19.20—19.30 Sydnytt.
19.20—19.30 Västnytt.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Krig och fred — engelsk serie efter Tolstojs roman. Färg. 2. Krigets åskor mullrar i fjärran.
I rollerna bl a Anthony Hopkins, Basil Henson, Barbara Young, Alan Dobie, Alison Frazer och Colin Baker.
20.45 Minns ni Mosebacke monarki? Nyheter och bullentiner från 1968.
21.00 Vietnam är oss nära. Sovjetisk film av författaren Konstantin Simonov som belönades med Gulddukvan vid TV-festivalen i Leipzig 1972.
21.45 Sportnytt.
22.20—22.25 TV-nytt, väder.

TV *Fredag*

Skol-TV:
8.30—8.50 Filmkunskap. 3. Dokumentärt — sant? Gymnasiet.
10.00 Switch on! 18. Lågstadiet.
10.10—10.30 Sju gissel. Färg. 1. Överbefolkning. Gymnasiet.
10.35—10.55 Naturkunskap åk 2. 2. Livets celler. Gymnasiet.
11.00—11.20 Spela gitarr. Färg.
11.30 Tapahtumia. Aktuellt magasin för finskspråkiga.
Skol-TV:
12.00—12.15 Rytm och rörelse åk 3. 2. Musiken, rörelsen och dansen. Lågstadiet.
12.45—13.00 Förr i världen åk 3. 2. Staden. Lågstadiet.
13.10—13.30 Socialkunskap — när nöden är som störst. 5. Ulf — en jämlik. Gymnasiet.
13.35—13.55 Naturkunskap åk 1. 10. Ljudet. Gymnasiet.
14.00—14.20 Biologi. 6. Biologisk individualitet. Gymnasiet.
14.30—14.50 Dramatisk verksamhet åk 1—3. 1. Lärarprogram.
16.30—16.45 Saker och ting. Färg. 4. Vi besöker en trädgårdsmästare och får höra sagan om ett frö.
17.25 Tapahtumia. Aktuellt magasn för finskspråkiga.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Presskonferens. Färg.
18.30 Halvsju. Färg.
19.30 Gubben kommer — svensk långfilm från 1938. Regi: Per Lindberg.
I rollerna: Victor Sjöström, Tora Teje, Elsa Burnett, George Fant.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.00 Aktuellt med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Ester och Gustav på Höjda. Färg. En skildring av ett isolerat småbruk i norra Ångermanlands skogsmarker.
22.00 Önskereprisen. Färg. Sven Lindahl visar vad tittarna väljer.
23.00—23.05 ca TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse. Färg.
17.35 Jag är nog sjuk, tror jag. Färg.
18.00 Fredax. Färg.
18.30 Svindlande affärer — äventyrsserie med Gladys Cooper, David Niven, Charles Boyer, Gig Young och Robert Coote.
19.20 Riksblandning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Fleksnes fataliteter — norsk situationskomik med Rolv Wesenlund. Del 3. I hissen.
20.35 Ackers klubb. Färg. Ett program om den kände engelske klarinettisten Acker Bilk, hans orkester och gästartister.
21.00 Bä, bä, svarta får — västtyskt reportage från Kenya om vita turisters ofta fördomsfulla syn på den inhemska befolkningen.
21.30 Kanal 22 med Brasse Brännström och Magnus Härenstam. Färg.
22.00 TV-nytt, väder.
23.05—23.10 Brev från Sibirien — fransk film från 1958. Regi: Chris Marker.
Filmen visar fragment av natur, arbete, kultur, människa, byggnader, djur i Sibirien och innehåller även en del stora avsnitt med tecknad film. Inledning: Eric M. Nilsson.

Naan Põld Ameerikasse

TORONTO (ME) — Väljaspool kodumaad viibivaid üks eesti päritolu tenorilauljaid Naan Põld, kelle alaline elukoht on Lääne-Saksamaal ja kes omab lauljana üle-Euroopalise kuulsuse, külastab sellel aastal taas Põhja-Ameerika mandri ecstlaste keskusi.

Viimati oli ta siin rida aastaid tagasi. Seekord esineb ta arvatavasti Torontos kord esineb ta arvatavasti Torontos E. Kultuurikoondise kontsertide sarjas, edasi iseseisva kontserdiga New Yorgis ja tõenäolikult ka Bostonis Balti kontsertide sarjas. Kas kunstnik saab esinema veel mujal, see ei ole praegu selge.

Eestipärased HAUAKIVI tööd üle Rootsi. Tel. 08/94 21 77

HEINO RAUDSEPP

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist

Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1

116 48 STOCKHOLM

Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused

Ööpäevane valvekord

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

REFLEKSID

■ **NÕUKOGUDE SÜSTEEMIS** on moes igasugused tänuavaldused rezhiimi asutustele ja esindajatele. Ka rezhiimi propagandnorganitele. Kui keegi viibib haiglas, peab ta tänu avaldama hea hoolitsuse eest avalikus kirjas. Kui keegi sageli reisib üle raudeesriide, siis peab ta seda tasuma kas intervjuuga, kus vaimustust ja rahuldust avaldatakse või siis tänukirjaga pagulastele määratud "Kodumaas".

Ajalehes, mille käiku laskis Stalin Ida-Berliinis koos teiste rahvuste pooie pööratuva kojupöördumisapelliga kohe pärast söda "Kodumaale tagasipöördumise eest" nime all, mis hiljem muutus "Tõe hääleks" ja kus järjekordselt taktikat muudeti, viidi ajalehed tagasi Berliinist vastavate rahavaste linnadesse — eestlaste puhul Tallinna ja nüüd sai see organ nime "Kodumaa".

Kõigile on väljaandjaks endine kindral Mihhailovi kodumaale tagasipöördumise komitee, mis on ümber ristitud Välismaaga KUltuurisidemete Arendamise Komiteeks, millel on kohapealsed osakonnad ka väljaspool Moskvat, m.h. Eestis.

■ **SELLES AJALEHE**, mis põgenikele püüab kasvatada sisse veendumust, et nende kodumaa ulatub Baltimerest Hiina mereni, äratas äsja tähelepanu üks tänukirju Rootsist. Nimelt avaldab Stockholmi-arst dr. Harald Keiland tänu, et tema eest hoolitsetakse "Kodumaa" saatmisega ja kinnitab, et see on talle ajaleheks, "millise nimi vastab tema sisule ja missioonile maksimaalselt". Ta võtab kokku:

"Nagu öeldud, on tore, et selline leht ilmub. Iga "Kodumaa number, mis siin Stockholmis kirjakasti tuleb, on nagu töenduseks, et kodumaa pole meid unustanud. Ajaleht on kui tervituseks sirutuv käsi, *mida* tõesti ei saa vastu võtmata jätta. Seepärast olge tänatud, kes te "Kodumaad" toimetate ja selles *kirjutate*, ning kodumaa rahvas üldse. Õnne ja jõudu uueks aastaks ja palju tervitusi!"

Käsi, mis sirutub, ei ole paraku mitte eesti rahva, vaid Moskva KGB eestlastele kohaldatud peibukäsi. Kodumaa ei ole kahjuks mitte meie kodumaa, vaid "Suur ja lai". Ja "maksimaalne missioon" sisaldab ühatihti laimu Eesti iseseisvuse, rahvajuhtide kui ka kodumaa vabaduse eest võitlejate kohta.

Maitsed on aga mitmesugused. Läänemaailmas ei tule keegi mõttelegi oma ajalehtedele tänukirju saata. Itta saadetavad tänukirjad tuletavad aga meelde praegusest Tshehhist Moskvasse saadetavaid kirju "tänuga vabastamise eest". Alistumise ja alanduse märgiks.

■ **SOOME LOOBUS** presidendivalimistest ja pikendab Kekkoneni volitusi, kes seekord millegipärast ei soovinud uusi presidendivalimisi, kuigi ei ole kahtlust, et soomlased ta oleksid ka seekord tagasi vallinud. Küsimuseks jääb, kas nii soovisid naabrid Moskvas või tahtis preesident lihtsalt alla kriipsutada enda asendamatust. Kuna ta aga hakkab aastatesse jõudma, siis võib soomlastele ühel päeval ikkagi tekkida küsimus, kust leida uut Kekkoneni, meest, kes oleks vastuvõetav nii soomlastele endile kui ka nende välispoliitikat kontrollivatele naabritele.

Kerkida võib seejuures küsimus, kas sellise isiku leidmine on võimalik tavalises demokraatlikus menetluses, s.o. valimiste kaudu. Juba nüüd on Soome oma probleemi lahenduseks sunnitud tarvitama "erakordse aja" seadusi, mis ei ole normaalne rahuajal ja normaalses demokraatias.

Kui siin Rootsis pahandatakse sageli, et näit. USA segavat end vähemate riikide asjadesse, siis vähemalt siiani on peetud loomulikuks, et Soome, lähim naaber, on kuulekas oma suure idapoolse naabri soovidele.

KJ

Kooride ball

Nüüd laupäeval see ongi, see kauaoodatud mees- ja naiskoori ball. Kus saab tantsida nii palju kui iganes jaksab, kus kohtab tuttavaid, keda ammu pole näinud, kus pakutakse huvitavat ja kohast meelelahutust, kus võib kuulda koorilaulu jne.

Kontsertosa algab juba kell 18, nii et kontserdikuulajaid palutakse juba varakult kohal olla. Kes ainult tantsust on huvitatud on teretulnud ükskõik mis kellaajal, ainult et kell üks öösel on kahjuks peol lõpp.

Kauem ei lubata peremehe — Stockholmi linna — poolt.

Lugu on ka selline, et piletimüüki kohapeal suuremas ulatuse kahjuks korraldada ei saa. Seepärast on väga oluline, et peokülalistel on pilet varutud juba eelmüügilt, sest muidu võib sattuda sellisesse kurba olukorda, et sisse ei lasta. Ja see oleks väga kurb.

Pileteid väib saada Eesti Majast. Maksavad 15:— krooni tükk. (Supeepileteid kahjuks enam ei ole, aga sellest pole midagi sest Blå Hallenisse on restoranijuht korraldanud puhveti, kust saab kõike vajalikku. Ja lauakohti on ka, nii et muret pole midagi.)

Riietusega on lugu nönda, et korraldajad ütlevad teretulemast neile, kes on õhturiietuses või tumedas ülikonnas. Kirjusid särke, treeningoveralle ja muud sellist iseendast väga praktilist riietust heaks ei kiideta.

No nii. Nägemiseni siis Blå Hallenis laupäeval. Kell 18 hakkab pidu peale.

Tööpäev Tallinnas

Algus lk. 1

ganisaator", kelle kohustuste hulka kuulub muuhulgas teatrikülastajate arvu kindlaksetegemine ja korraparane raporteerimine.

Pärides, miks tööagarus nii "imestamisväärt suur" on, sain vastuseks: palgad 80-85 rubla kuus, mis seal ikka pingutada! Töökohal joomine on täiesti igapäevane, mõned napsutajad ei lähe kunagi igal ööl kojugi.

Välismaalasel on muidugi raske teada, kas 80 rubla on palju või vähe. Üks noorem naisterahva skirjutas mulle siis niisuguse "eelarve", mis käis ainult suviseks puhkuseks vajaliku riietuse kohta (puhkust ütles ta saavat 18 päeva):

krimpleen-kleit	**70**
villane kampsun	**40**
rinnahoidjad	**4,50**
kombinee	**17**
aluspüksid	**2,50**
sukkpüksid	**9,50**
kingad (korralikud)	**30**
käekott (kunstnahast)	**10**
kokku rubl.	**133,50**

"See tähendab, et ma pean kümme kuud oma 18 rubla kõrvvale panema ainult selleks, et puhkuseriietust kätte saada!" ohkas eestlanna. Kodus Soomes mõtlesin järgi ja rehkendasin omaette, et vastaval kohal töötav põgenikust eestlanna Rootsis peaks, kui ta nettopalk on 1200 krooni, sama riietuse eest maksma 2640 krooni. Seejuures oli loetletu "keskmine nõukogude kvaliteet", välja arvatud kingad!

Puhkusele sõidetakse tavaliselt maale, kui on sugulasi või tuttavaid. Viimasel ajal on moodi läinud ka puhkekodude külastamine, olgugi et enamus nende kasutajatest on venelased, kas kodumaised või "vennasvabariikidest" Eesti "välismaale" tulnud.

Sõidud lõunasse on haruldane nähe, sest reisid on kallid: lennupilet Krimmi maksab naiteks 80 rubla ehk kuupalga (edasi-tagasi). Pealse selle eestlased ütlevad, et nad ei tunne end kodusena "mustade maal".

Alguses toodud "päevakord" kehtib keskmise tallinlase, niisiis mitte kõigi jaoks. Osa tööstustest on näiteks nn. numbritehased (salajased tehased), kus töökohalt lahkumine ei ole kogu päeva jooksul võimalik.

Kuid kuulsin ,et ka seal töötajad on välja nuputanud vahendeid oma asjade ajamiseks riigi ajast. Kinosse nad vaesekesed kell 10 hommikul küll mingil juhul ei pääse. . .

Kinos käiakse õige tihti, umbes kolm korda nädalas, restoranis ainult kord kuus. Seevastu ostetakse palju raamatuid, mis ei maksa palju, ja loetakse neid.

Teadmised välismaailmast on küllaltki kasinad .Ametlik inforamtsioon muidugi ei rahulda kedagi ja keegi ei usugi seda. Ajalehed ja ajakirjad toovad teated nii hilja, et need on juba ilmudes aegunud, sellepärast püütakse end informeerida välismaise raadio kaudu.

Peamise dallikad on Soome raadio ja TV, BBC, Ameerika Hääl ja muud jaamad. Tihti kuulatakse vene keeles, sest venekeelseid saateid tuleb sagedamini kui eestikeelseid ja seda keelt tunneb noorem generatsioon koolist.

Huvitav oli märkida, et osa rahvast usub läänest tuleva informatsiooni olevat täpselt niisama valeliku kui Moskva oma. Ega neil ju olegi võimalust kontrollida — ei ühte ega teist. Teised jälle kalduvad puhta kullana võtma kõike, mis välismaalt tuleb. Kriitilist ellusuhtumist pole ju kogu kooliajal kasvatatud, vaid vastupidi!

Kõige silmatorkavam on klassivahe haritlaskonna ja tööliste vahel. Nõukogude palgasüsteemis saab kehalise töö eest tihti palju kõrgemat palka: näiteks antakse bulldooseri juhile nelisada rubla kuus, kuna polütehnilise instituudi lõpetanud insener saab ainult 95.

Haritlaste hulgas tekitab rahulolematust kõige tavalisemagi töömaterjali puudus, informatsiooni — ka erialalise — raske kättesaadavus, tsensuur jne. Nad on eraldunud muust ühiskonnast. Mitte üksi venelastel ja eestlastel pole omaette lemmikkohvikud ja -restoranid, see käib ka eesti haritlas- ja tööliskonna kohta. Mulle öeldi ka, et töölisest vanematega noortel on kergem ülikooli ja instituutidesse sisse saada kui "intelligentsija" vösudel.

Tööliste ja haritlaste vahel olesk-leb veel üks kolmas ühiskonnaklass, mis ei ole huvitatud millestki muust kui heast äraelamisest.

Keskklassi nimetamisväärseim omadus on, et sinna kuulub suurem enamus parteiliikmetest ja et sealt on pärit partei juhtkonna kõige tagurlikumad liikmed. Neid tõgab näiteks Lembit Vahaku uus näidend "Karske õhtupoolik", mis mängib elektriliste hiirelöksude vabriku juhataja viietoalises luksuskorteris, mahagoni-mööbli ja ülipeente suupistete tõusiklikus miljöös. See raamat saadeti mulle kingiks sügisel.

Tallinnas asub ka hulk juute — rahvaloenduse andmel oli neid kogu Eesti kohta üle viie tuhande. Ametlikult suhtutakse neisse negatiivselt ja näib, et ka tegelikult on see hoiak teataval määral läbi löönud.

Nooremad juudid räägivad igatahes puhtalt eesti keelt ja samastavad ennast suurel määral eestlastega.

Omaette peatükk on slaavi sisserändajad. Haritlaskond suhtub neisse põlglikult ja tagasitõrjuvalt, sest nad tunnevad hästi Moskvast juhitava arengu lõppsihti, mis on eestlaste kui rahvuse likvideerimine.

Tööliste suhtumine venelastesse seisab lihtsa vihkamise tasemel. Vööras on vööras ja teda ei taheta vastu võtta ega temaga läbi käia. Igapäevases elus ei tehta neist väljagi, aga paari "sajagrammise" järele plahvatatakse oma arvamised välja, kas sõnades või lihtsalt füüsiliselt.

Haritud ja hästikäituva rahvana on eestlane iseloomult rahuarmastaja. Agressiivsus ,nagu see ilmneb näiteks gruusialaste ja armeenlaste juures, puudub peaaegu täiesti. Paljudel on muidugi põhjuseks kartus veelgi hullemasse olukorda sattuda. Sõjakartus on Eestis suur ja seda arusaadavail põhjusil: Eesti pinnal on rohkem sõjaväge ja tugipunkte ruutkilomeetri kohta kui kusagil mujal Euroopas.

Need on minu tähelepanekud tänapäeva Tallinna argipäevast.

HÖIMUVELI

Laureaadid

Algus lk. 1

tatud murrangulise aja tähtsamad sündmused ja hulk üldtuntud isikuid. Rohked arutlused ühiskondlikel, poliitilistel ja kirjanduslikel teemadel peegeldavad tolle aja vaimset palet ja noorte eneseotsinguid. Teos on jõuline monument kujutatud ajajärgule".

Kristiina Annver on 24.aastane ja õpib Upsala ülikoolis võõrkeeli, etnoloogiat, psühholoogiat ja kunstiajalu-

1972. a. alates õpib laulu- ja kõnetehnikat laulupedagoog Elli-Maria Hallapi juures. Ta on teatrihuviline ja harrastab vabal ajal maalimist.

Jaan Seim on 19 aastane ja õpilane Adolf Fredriku muusikagümnaasiumis. Kuulub lauljana Stokholmi Eesti Meeskoori ja rahvatantsijana Rahvatantsurühm "Kassarisse" Viimases asjades ta ka laulutrios ja kitarri ning [illegible]-mänguga. Samuti on ta paljudel teistel eesti üritustel esinenud tloodimänguga.

● **Mag. Lembit Koorits, kes mõne aja eest kirjutas muusikalavastuse "Kõrgemasse seltskonda", mis leidis USA eesti lavadel hea vastuvõtu, on nüüd kirjutanud uue "muusikali", millist kavatseb lavastada Lakewoodi Eesti Teatri juht Leida Lepik.**

Milline elegants kontserdil!

Soobli- või nerts-bolero ehk stoolaga. Teie abikaasa on seda väärt omama!

Lõuna-Aafrika leopard, ozelot, kanada-mink, hermeliin, prantsuse-biisam, alaska-hüljes, svakara-karakul.

Mõtelge: seda kõike saab osta eesti köösnerilt!

KÖÖSNER A. PINELL

Kungsgatan 56, I, Stockholm, tel. 20 72 16, 28 60 67

ON TORE OLLA EESTLANE!

IRA LÖFVANDER & CO AB

Surbrunnsgatan 29, 113 48 Stockholm

Tel. 32 21 40

För leverans i SSSR finns följande bilar:

Zhiguli VAZ — 2101 (Fiat) ..... **Totalpris kr. 14.800:-**

Utlämnas endast i städerna Moskva, Riga samt Lvov.

Moskvitch 412 IE ..... **Totalpris kr. 14.800:-**

Moskvitch 408 IE ..... **Totalpris kr. 13.699:-**

Zaporozhets ZAZ-968 ..... **Totalpris kr. 9.330:-**

Övriga bilar utlämnas enligt överenskommelse mellan mottagaren och Vneshposyltorg samt i städerna Minsk, Kiev, Krasnodar samt Taschkent.

Leveranstiden beräknas till cirka 6 månader.

Vietnami leping signeeriti Pariisis

Pariisis kirjutati laupäeval alla dokumentidele, mis peavad Vietnamis kehtestama vaenutegevuse lõpetamise. Signeerimine toimmus Välisministrite poolt, kusjuures USA-d esindas William Rogers Saigoni Tran Van Lam, hanoid Nguyen Duy Trinh ja FNL-i provisoorse revolutsioonivalitsuse esindaja madame Thi Bihn. Öieti toimus tseremoonia kahes osas, kuna Saigoni delegatsioon keeldus alla kirjutamast dokumentidele, kus esines PRR nimi.

Pärastlõunasest etendusest võtsid seega osa vaid USA ja Põhja-Vietnam kes signeerisid need dokumendid, mille sisu Saigon ja PRR ei tahtnud kinnitada. Madame Binh omakorda toonitas, et PRR peab olema täielikult võrdõiguslik Saigoni valitsusega.

Signeerimine ise toimus jahedas ja korrektses õhkkonnas. Ainult Hotel Majestici ees demonstreeris sadakond Hanoi-pooldajat, kes esitasid USA ja Saigoni-vastaseid lööklauseid ja vilistasid Rogersi ja Tran Van Lami välja. See põhjustas Saigoni delegatsiooni protesti Prantsuse välisministeeriumile, mispeale politsei pärastlõunaseks tseremooniaks hotelliesise oli demonstrantidest puhastanud.

Vietnamis aga jätkusid lahingud endise intensiivsusega, kusjuures mõlemad pooled püüdsid kuni viimse minutini kindlustada võimalikult laialdasi maa-alasid. Kuid juba nüüd teatab Saigon, et ka pärast relvarahu kehtestumist pühapäeva öösel kell üks, haaras FNL oma kätte mitukümmend küla.

Saigoni poliitilised ringkonnad on vaherahu suhtes üldiselt skeptilised. Märgitakse, et raske on uskuda, et kommunistlik pool on äkki loobunud oma sihtidest, s.t. hävitada Saigoni praegust rezhiimi ja kehtestada kommunismi. Ja niikaua kui Lõuna-vietnamis opereerivad Hanoi väeosad, on raske uskuda, et õnnestub luua püsivat rahu.

Ka läänevaatlejad on pessimistlikud ja kardavad, et pärast ameerikaste lõplikku lahkumist puhkeb söda uuesti suures skaalas. Erinevused Saigoni-rezhiimi ja Hanoi ja PRR kommunistide vahel on liiga suured: et kõne alla saaks tulla mingisugune koalitsioon. Oletatakse, et lõplik arvete öiendamine sel juhul oleks vietnamlaste sisemine asi, vähemalt USA enam ei soovi end vahele segada .Ja vaevalt ka Hiina või Sovjet. Piirdutakse äärmisel juhul vaid materiaalse toetusega. (EPL/ja-.